

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΖ' • ΤΕΥΧΟΣ 2 • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2008

Ἄρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος
1998 - 2008 †

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.234, Fax: 210 72.72.247
e-mail «Έφημερίου»: lhatzifoti@hotmail.com

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
του Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

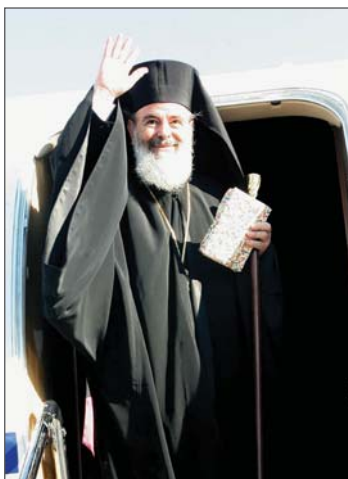
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
Κλάδος Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ:
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης
Ἰασίου 1, 11521 Ἀθήνα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ:
Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:
Νικόλαος Κάλτζιας
Ἰασίου 1, 11521 Ἀθήνα

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἰασίου 1 - 115 21 Ἀθήνα
Τηλ.: 210-7272.356 - Fax 210-7272.380
<http://www.apostoliki-diakonia.gr>

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: Συμβολική ή φωτογραφία τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χριστοδούλου. Ἀναχωροῦσε στὴν Ἀμερικὴ ἐλπίζοντας νὰ ἐπιστρέψει ὑγιής. Ὁ Κύριος τὸν κάλεσε κοντά του, μετὰ ἀπὸ ἐπώδυνη ἀσθένεια πού τὴν ἀντιμετώπισε μὲ τὰ ἰάματα τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητας. Ἐφυγε προσδοκώντας «Ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». Χριστοδούλου τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος αἰωνία ἡ μνήμη!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀνακοινωθὲν Θανάτου Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	σελ. 3
Βιογραφικὸ - Ἐργογραφικὸ σημεῖωμα Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Χριστοδούλου	σελ. 4-17
Φωνὴ μέσα ἀπὸ τὸν πόνο γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ πόνου Ἐπιστολὴ τοῦ Σεβ. Ναυπάκτου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον	σελ. 18
Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον	σελ. 19
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος καὶ ἡ πολιτιστικὴ μας ταυτότητα Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 20-21
«Ὁ Χριστόδουλος μας» Μαρίνας Ἀττάρτ	σελ. 22
Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν Μ. Γ. Βαρβούνη	σελ. 23
Ὁ Μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος ἐναντι τοῦ Λειτουργικοῦ Τυπικοῦ (α') Διονυσίου Ἀνατολικιώτου	σελ. 24-25
Συμβαίνουν - Συνέβησαν - Θὰ Συμβοῦν	σελ. 26-29
Λειτουργικὰ ἔκτροπα, πὺν συνδέονται μὲ τὰ «Μνημόσυνα» Πρωτ. Θεμιστοκλέους Στ. Χριστοδούλου	σελ.30

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ἈΘΗΝΗΣ 28ῆ Ἰανουαρίου 2008

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Πρὸς
τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἀγγέλλει εἰς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Χριστόδουλος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὴν 5.15 τῆς 28ης μηνὸς Ἰανουαρίου 2008.

Ἡ πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, δημιουργεῖ μέγα κενὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέεται ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναδείξεως ἀνταξίου τῶν περιστάσεων διαδόχου Αὐτοῦ.

Τὸ σεπτὸν Σκηνώμα τοῦ αἰοδίου Ἀρχιεπισκόπου ἐκτίθεται ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς σήμερον εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ κηδεία θὰ τελεσθῇ τὴν Πέμπτην, 31ην Ἰανουαρίου 2008, καὶ ὥραν 10ην, ἢ δὲ ταφὴ τοῦ σεπτοῦ αὐτοῦ σκηνώματος θὰ γίνῃ ἐν τῷ Πρώτῳ Νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν, ἀμέσως μετὰ τὴν Ἐξόδιον Ἱερὰν Ἀκολουθίαν.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρακαλεῖ ἐκείνους ἐκ τῶν πιστῶν οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ καταθέσουν στέφανον πρὸς τιμὴν τοῦ σεπτοῦ Νεκροῦ, ὅπως ἀντὶ τούτου καταθέσουν τὰς δωρεὰς αὐτῶν ὑπὲρ τῶν Φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων γενικῶς.

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ,
Τοποτηρητῆς

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ - ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κυροῦ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἐγεννήθη εἰς Ξάνθην τὸ ἔτος 1939 ἀπὸ προσφυγικὴν οἰκογένειαν καταγομένην ἐξ Ἀδριανουπόλεως. Ὁ πατέρας του, Κωνσταντῖνος Παρασκευαΐδης, ἦτο ἔμπορος καὶ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς πόλεως, ἐδραστηριοποιήθη δὲ εἰς ὅλας τὰς ἐθνικὰς ἐξορμήσεις. Διετέλεσε Δήμαρχος Ξάνθης κατὰ τὴν τραγικὴν τετραετίαν 1946-1950. Ἐνωρίτερα, τὸ 1941, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος, μετέφερε, διὰ λόγους ἀσφαλείας, τὴν οἰκογένειάν του εἰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ κ. Χριστόδουλος ἐσπούδασε καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 35 ἐτῶν.

Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἔκαμε εἰς τὸ Λεόντειον Λύκειον ἐπὶ 6 ἔτη καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐσπούδασε εἰς τὴν Νομικὴν (1956-1961) καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν (1962-1967) τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καταστὰς πτυχιούχος των μὲ βαθμὸν «Ἄριστα».

Παραλλήλως ἐσπούδασε *Βυζαντινὴν Μουσικὴν* εἰς τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου ἀρίστευσε, καθὼς καὶ τέσσερις ξένας γλώσσας (ἀγγλικὴν, γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ἰταλικὴν).

Τὸ 1982 ὑπέβαλε τὴν ἐπὶ Διδακτορία Διατριβὴν του εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορικὴ καὶ Κανονικὴ Θεώρησις τοῦ Παλαιοημερολογητικοῦ Ζητήματος Κατὰ τε τὴν Γένεσιν καὶ τὴν Ἐξέλιξιν Αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι», καὶ κατέστη διδάκτωρ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου μὲ βαθμὸν «Ἄριστα».

Ἀπὸ τοῦ 1961 *συγγράφει καὶ ἀρθρογραφεῖ*, ἀρχικῶς εἰς θρησκευτικὰ περιοδικὰ καὶ μετέπειτα εἰς ὅλον τὸν ἡμερήσιον Τύπον Ἀθηνῶν καὶ ἐπαρχιῶν, μέχρι σήμερον. Ἐχει δημοσιεύσει συνολικῶς ἄνω τῶν 200 μελετῶν ἐπὶ θεμάτων ἐπιστημονικῶν, ποιμαντικῶν (θρησκευτικῶν, νομικῶν, βιοηθικῶν, κοινωνικῶν, κ.ἄ., βλ. Κατάλογον Δημοσιεύσεων, σελ. 10 κατωτέρω).

Ὁ Μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος εἶχε παιδιόθεν *ἐντονον* τὴν κλίσιν πρὸς τὴν *ιερωσύνην*, τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργησαν εἰς αὐτὸν πνευματικαὶ προσωπικότητες, ὅπως ὁ Μητροπολίτης πρῶην Πειραιῶς κ. Καλλίνικος. Δι' ὃ, τὸ 1961, καὶ ἐνῶ εἶχε περατώσει μόνον τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Νομικὴν, *ἐχειροτονήθη διάκονος*, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκάρῃ μοναχὸς εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Βαρλαάμ Μετεώρων, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐγκατεβίωσε μετὰ μιᾶς μικρᾶς ομάδος νέων μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι *ἐνεπνέοντο* ὑπὸ τοῦ ὁράματος ἑνὸς χριστιανικοῦ καὶ *ιεραποστολικοῦ μοναχισμοῦ*, ἐπίδοθαι εἰς τὸ κήρυγμα, τὴν κατήχησιν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως. Τὸ 1965 *ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος*, τοποθετηθεὶς ὡς *ιερατικῶς προϊστάμενος* καὶ *ιεροκῆρυξ* τοῦ Ἱ. Ναοῦ Παναγίτσας Π. Φαλήρου, ὅπου ἐπὶ ἔννεαετίαν ἀνέπτυξεν ἐντυπωσιακὴν δρᾶσιν, διακριθεὶς ὡς *ιεροκῆρυξ*, πνευματικὸς, ἄριστος λειτουργὸς καὶ καθοδηγητὴς τῆς νεολαίας. Παραλλήλως προσελήφθη, κατόπιν διαγωνισμοῦ, ὡς *Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου* τὸ 1968, ἐπιδείξας τὰ ὀργανωτικὰ καὶ διοι-

κητικά του χαρίσματα, παραμείνας εις τὴν θέσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1974.

Τὸ 1974, ἐξελέγη, με πρότασιν τοῦ τότε ἄρτι ἐνθρονισθέντος Ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ, Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ εἰς ἡλικίαν 35 ἐτῶν, ἐν μέσῳ ἐθνικῶν περιπετειῶν καὶ προβλημάτων. Ὡς Μητροπολίτης Δημητριάδος ὁ κ. Χριστόδουλος ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἐνεθάρρυνε τοὺς νέους κληρικούς νὰ σπουδάσουν, καὶ προσεῖλκυσε πρὸς τὴν ἱερωσύνην πλειάδα νέων, προσοντούχων καὶ ἱκανῶν κληρικῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 24 ἐτῶν τῆς ἀρχιερατείας του ἐχειροτόνησε περὶ τοὺς 150 νέους κληρικούς, ἀνανεώσας τὸ δυναμικὸν τῶν στελεχῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τοποθετήσας τοὺς καταλλήλους ἀνθρώπους εἰς τὰς καταλλήλους θέσεις. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμά του ὑπῆρξε ἡ ἀνανέωσις τῶν ἐσωτερικῶν δομῶν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὸ ὄνειρον τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ. Πρὸς τοῦτο, ἤρξατο ἀπὸ τῆς δημιουργίας νέων στελεχῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, τὰ ὁποῖα συνεχῶς ἐπεμόρφωνε, ὥστε νὰ τὰ καταστήσει ἱκανὰ νὰ ἀντιμετωπίζουσι τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς κοινωνίας. Ὡθοῦσε τοὺς νέους κληρικούς νὰ σπουδάζουσι, με ἀποτέλεσμα, ἐνῶ τὸ 1974 εἶχε βρεῖ μόνον 12 θεολόγους κληρικούς εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Δημητριάδος, τὸ 1998 νὰ ἀφήνει 80.

Ἐπροίκισε τὴν Ἱ. Μητρόπολιν με ἔργα κοινωνικῆς πνοῆς, ὅπως Κέντρον Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας, ἐνοριακὰς Σχολὰς Γονέων, Συμβουλευτικὸν Σταθμὸν Προβλημάτων Ἐφηβείας, καθὼς καὶ τὸν Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν «Ὁρθόδοξη Μαρτυρία» με συνεχῶς ἀνανεούμενο πρόγραμμα, τοῦ ὁποῖου ἐπεμελοῦντο περὶ τοὺς 150 ἐθελοντὰς συνεργάτας, τὴν ἐφημερίδα «Πληροφόρηση» με πρωτότυπον ὕλην. Διεκρίθη ὡς ὁμιλητὴς τόσο ἐπὶ θρησκευτικῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν θεμάτων. Προσκληθεὶς μετέβη εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ ὠμίλησε ἐνώπιον πυκνῶν ἀκροατηρίων, ἀποσπώντας τὰ ἐπαινετικὰ σχόλια τῶν ἀκροατῶν του. Ταυτοχρόνως, διεκρίθη διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς συζητήσεις εἰς τὴν τηλεόρασιν, προβάλλων καὶ ὑπερασπιζόμενος τὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ συνεχιζομένη ἀρθρογραφία του εἰς σοβαρὰς ἐφημερίδας ὑπηρέτησε τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Τὸ ἔτος 1998 ἐπερα-

τώθῃ ἐπίσης τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐμπνευσθὲν ἔργον τῆς ἀνεγέρσεως ἐπιβλητικοῦ Συνεδριακοῦ Κέντρου εἰς Μελισσιὰτικα Μαγνησίας, περιλαμβανόντος αἰθούσας 450 καὶ 150 ἀτόμων, 6 αἰθούσας ἐργασίας, βιβλιοθήκην, χώρους ἐστίασεως, ἀρχεῖον, Ἱ. Παρεκκλήσιον καὶ ἐκθεσιακὸν χώρον.

Ὑπῆρξε δυναμικὸς εἰς τοὺς ἀγῶνας του, ἐπιστρατεύων πάντοτε τὴν τετράγωνον λογικὴν διὰ νὰ πείθει τοὺς ἀντιπάλους του. Ἄπαντες λ.χ. ἐνθυμοῦνται μέχρι σήμερον τὴν τηλεοπτικὴν του παρουσίαν ὡς ἀντιπάλου τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Ἀντώνη Τρίτση ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας (λ.χ. εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Μὲ ἀνοιχτὰ χαρτιά» τῆς 23.3.1987). Οἱ δύο ἄνδρες, μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν, συνεφιλώθησαν ἀναγνωρίζοντες ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον τὸν ἔντιμον ἀντίπαλον. Σημαντικὴ ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ του εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν θεσμοθέτησιν τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου ὡς ἰσοκύρου ἐναντι τοῦ νεοεισαχθέντος πολιτικοῦ (1982), διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ «αὐτομάτου διαζυγίου», κ.λπ. Κομβικὴ ἦτο ἐπίσης ἡ ἐμφάνισις καὶ ὁμιλία του εἰς τὸ Συλλαλητήριον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν προάσπισιν τῆς ἐσωτερικῆς Τῆς αὐτοδιοικήσεως εἰς τὴν Πλατείαν Συντάγματος (1.4.1987). Εἶχε τὸ χάρισμα νὰ πλησιάζει τὸν λαὸν χωρὶς νὰ λαϊκίζει, ἐνῶ ἔδιδε πρὸς τὰ ἔξω τὴν εἰκόνα μιᾶς Ἐκκλησίας ἡ ὁποία στηρίζεται εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκτιμήσασα τὴν δραστηριότητά του ταύτην καὶ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν εὐρυστάθειαν καὶ τὴν χαρισματικὴν του ἱκανότητα ὡς συζη-

τητού, τὸν ὥρισε ἐκπρόσωπόν της εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Συντάξεως Νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ 1988, ἐνῶ τὸν ἀξιοποίησε εἰς πολλὰς ἐπαφὰς της μετὰ κυβερνητικῶν κύκλων, ἀλλὰ καὶ διεθνῶν παραγόντων καὶ φορέων.

Εἰς τὸ ζήτημα τῆς κατηχήσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ Μακαριώτατος ἐπέδειξε ἐξ ἀρχῆς ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Ἐκαλλιέργησε συστηματικῶς τὴν συνεχῆ πνευματικὴν τροφοδοσίαν τοῦ λαοῦ μετὰ τὸν ἀνεξάντλητον ζήλον του, ὁμιλῶν τακτικῶς σχεδὸν καθ' ἡμέραν, λειτουργῶν μετὰ κατάνυξιν καὶ προσφέρων ἀγάπην καὶ λόγον. Περὶ τοὺς 100 Ἐνοριακοὶ Κύκλοι Μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς διωργανώθησαν ἀνά τὰς διαφόρους Ἐνορίας πρὸς ἐμβάθυνσιν εἰς τὸν Λόγον τῆς Γραφῆς. Ἐπιπλέον, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ κηρυκτικοῦ καὶ ποιμαντικοῦ ἔργου καθιερώθησαν ἐβδομαδιαίαι συνάξεις τῶν Ἐφημερίων τοῦ Βόλου, καθὼς καὶ ἀντίστοιχοι περιοδικὰ ἐν Ἄλμυρῷ, Βελεστίνῳ καὶ Ἁγιᾷ, μετὰ ἀνάπτυξιν θεμάτων καὶ διαλογικὰς συζητήσεις. Εἰδικοὶ κύκλοι μελέτης Ἁγίας Γραφῆς ὁργανώθησαν διὰ φοιτητὰς καὶ ἐπιστήμονας, ἐνῶ ἀνεπτύχθη καὶ ὁ Τομεὺς Νεότητος, μετὰ κυρίας δραστηριότητος τὴν ὁργανῶσιν κατασκηνώσεων, φοιτητικῶν καὶ νεανικῶν συνεδρίων, φεστιβάλ νεολαίας ἕκαστον Μάιον, ἐντευκτήρια νέων εἰς ἕκαστον Πνευματικὸν Κέντρον καὶ ὁργανωμένην Ἐξομολόγησιν εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ τὰς Ἐνορίας, ὑπὸ ἐνὸς Σώματος 62 Ἐξομολόγων. Παροιμιώδεις ὑπῆρξαν οἱ διάλογοί του μετὰ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ Λύκεια, ἢ ἀνταλλαγὴ ἐπιστολῶν μετὰ αὐτοῦ, ἢ συγγραφὴ καὶ δωρεὰν διανομὴ εἰς

νέους ἐκλαϊκευτικῶν φυλλαδίων μετὰ ἐνδιαφέροντα θέματα. Ἐν καιρῷ πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω κατηχητικαὶ νεανικαὶ δραστηριότητες ὑπήχθησαν εἰς τὴν «Χριστιανικὴν Νεολαίαν», τὴν εἰδικὴν δραστηριότητα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ πρὸς συντονισμόν τοῦ νεανικοῦ ἔργου. Πάντοτε ἀνοικτὸς πρὸς ὅλους, καθιέρωσε τακτὰς ἐτησίας συναντήσεις μετὰ ὁμάδας ἐπιστημόνων εἰς Βόλον, ὅπως λ.χ. μετὰ τοὺς νομικοὺς, τοὺς ἰατροὺς, τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀνέπτυξε, κατὰ παγίαν τακτικὴν του, θέματα τῆς εἰδικότητός του ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Ἐκκλησίας. Ταυτοχρόνως ἀγκάλιασε ὁλόκληρον τὸν λαόν, πού τὸν ἐλάτρευσε εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μαγνησίας καὶ πέραν τῶν ὁρίων αὐτῆς.

Κατ' ἐξοχὴν λειτουργικὸς ἄνθρωπος ὁ κ. Χριστόδουλος, πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν, ἐπέβαλε τὴν Τάξιν εἰς τὰς Ἱ. Ἀκολουθίας. Πρωταρχικὸν μέλημά του ὑπῆρξε ἡ τόνωσις τῆς λειτουργικῆς ζωῆς. Ἄριστος λειτουργὸς ὁ ἴδιος, κατανοεῖ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς Θείας Λατρείας ὡς βάσεως πνευματικῆς προαγωγῆς, ἀλλὰ καὶ κέντρον ἀναφορᾶς καὶ ἀναπαύσεως. Καθιέρωσε τακτὰς λατρευτικὰς εὐκαιρίας, ἰδίως διὰ νέους, ἐνῶ εἰς μεγάλας Ἐνορίας ἔδωσε ὁδηγίαν διὰ τέλεσιν δευτέρας Θείας Λειτουργίας ἐκάστην Κυριακὴν. Ἡνοίχθη εἰς διάλογον μετὰ διαφωνοῦντας, κατέστησε τὴν Θείαν Λατρείαν κέντρον τῆς ζωῆς του καὶ διωργάνωσε τὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν αἰρετικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε εἰδικὰ ἔντυπα περὶ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου, καθὼς καὶ τῆς Βαπτίσεως.

Τὰ έντυπα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως πού ἔχει συγγράψει ὁ ἴδιος διακρίνονται διὰ τὴν πρωτοτυπίαν τους, τὴν πρακτικότητά τους καὶ τὸν ἐποικοδομητικὸν τους χαρακτήρα. Εἶχε τὴν *ικανότητα νὰ συνδυάζει τὴν παράδοσιν μετὰ τὴν πρόοδον, τὸ δόγμα μετὰ τὸν διάλογον, τὴν ἱερότητα μετὰ τὴν ἀπλότητα.*

Ἐργασιομανῆς εἰς τὸ ἔπακρον, τοὺς ἀνθρώπους πού ἐργάζονται καὶ τὸ αὐτὸ ἐνέπνεε καὶ εἰς τοὺς συνεργάτας του. Μέχρις ἀργὰ κάθε βράδην παρέμενε εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ ἐργαζόμενος καὶ προγραμματίζων, χαράσων γραμμὰς πλεύσεως, ἀντιμετωπίζων προβλήματα, συγγράφων, κ.ο.κ. Συγκέντρωσε κοντὰ του καὶ ἀνθρώπους πού παλαιότερα δὲν εἶχαν σχέσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἰδίως τοὺς νέους, ἀναπτύξας μεγάλην δρᾶσιν κατὰ τῶν ναρκωτικῶν, κατὰ τοῦ AIDS, κατὰ τῆς ἀνεργίας. Ἡ δραστηριοποίησις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος εἰς τοὺς τομεῖς αὐτοὺς ὑπῆρξε πρωτοποριακὴ καὶ ἐδημιούργησε τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν παρεμφεροῦς δράσεως καὶ ἀπὸ ἄλλας Μητροπόλεις. Αἱ πρωτότυποι δὲ τοποθετήσεις του ἐπὶ θεμάτων βιοηθικῆς ἰατρικῆς προελάμβαναν τὴν ἐποχὴν καὶ ἔδειχναν πρὸς τὰ ἔξω τὸ νέον πρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἱ. Σύνοδος τὸν ὠρίσε ἐκπρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον Μεταμοσχεύσεων καὶ εἰς τὸ Κέντρον Ἐλέγχου Εἰδικῶν Λοιμώξεων.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βόλου ἵδρυσε ἀπὸ τοῦ 1983 τὴν *Ἐνωσιν Χριστιανῶν Ἐπιστημόνων* καὶ τὴν *Χριστιανικὴν Κοινωνικὴν Ἐνωσιν*, ὥστε καὶ ὁ διεπιστημονικὸς διάλογος νὰ προω-

θεῖται καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ συνεργάζεται μετὰ ἄλλους ἐπιστημονικοὺς κλάδους πέραν τῆς Θεολογίας πρὸς μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν ὀλοῶν καὶ μεγαλυτέρων προκλήσεων τοῦ συγχρόνου κόσμου.

Ἐδημιούργησε τὰ *«Σπίτια Γαλήνης Χριστοῦ»* διὰ τοὺς ἡλικιωμένους, τὴν *«Χριστιανικὴν Ἀλληλεγγύην»* διὰ τοὺς πτωχοὺς. Ἐσπούδασε πολλὰ νέα παιδιὰ μετὰ ὑποτροφίας πού ἐχορήγησε ἡ Ἱ. Μητρόπολις, ἀπέστειλε εἰς τὸ ἔξωτερικὸν πολλοὺς ἀρρώστους, ἐνέκυψε μετὰ στοργὴν ἐπὶ τῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου, ὁποῖος τοῦ τὰ ἐνεπιστεύετο. Πολλοὶ τὸν εἶδον νὰ τηλεφωνεῖ εἰς Διοικητὰς τραπεζῶν διὰ νὰ ἀποτρέψει κάποιους πλειστηριασμοὺς εἰς βάρος πτωχῶν ὀφειλετῶν, νὰ τηλεφωνεῖ εἰς φίλους του ἐπιχειρηματίας διὰ νὰ ἐξασφαλίσει μίαν θέσιν ἐργασίας διὰ κάποιον ἀνεργὸν νέον, νὰ ἐξαντλεῖ τὰς γνωριμίας του διὰ νὰ προασπίσει τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως τοῦ Βόλου, καὶ ἄλλα πολλὰ πού ὁ ἴδιος δὲν ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀναφέρονται.

Ἡ ἐκλογή του, τὴν 28ην Ἀπριλίου 1998, καὶ ἡ ἐνθρόνισίς του ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, τὴν 9ην Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους, ἐσήμανε τὴν ἑναρξιν σημαντικοῦ ἔργου ποιμαντορίας καὶ διακονίας. Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας προέβη εἰς τὸ *ἔργον τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν Συνοδικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν* τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ μπορεῖ νὰ συμπαρίσταται ἀποτελεσματικότερον εἰς ὅλα τὰ κρίσιμα κοινωνικὰ ζητήματα. Ἐπίσης, ἵδρυσε ἄνω τῶν 14 νέας Εἰδικὰς Συνο-

δικὰς Ἐπιτροπὰς διὰ τὴν παρακολούθησιν, ἐνημέρωσιν καὶ παρέμβασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ εὐρέος φάσματος προβλημάτων τῆς συγχρόνου ζωῆς (Βιοθικῆς [1998], Ἀκαδημίας Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν [1999], Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων [1999], Γάμου, Οἰκογενείας, Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ καὶ Δημογραφικοῦ Προβλήματος [1999], Χριστιανικῶν Μνημείων [1999], Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας [1999], Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως [1999], Πολιτισμικῆς Ταυτότητος [1999], Γυναικείων Θεμάτων [1999], Παρακολουθήσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων «Ἀθῆνα 2004», Ἀθλητισμοῦ [2006], Μεταναστῶν, Προσφύγων καὶ Παλιννοστούντων [2006], κ.π.ᾶ.). Ἐστήριξε καὶ ἐστελέχωσε τὰς ἤδη ὑφισταμένας Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἵδρυσεν νέας πρὸς ἐνεργὸν ἀντιμετώπισιν κοινωνικῶν προβλημάτων, μὲ ἔμφασιν εἰς τὰ προβλήματα τῶν τοξικομανῶν (ὄθεν ἡ σύστασις, τὸ 1999, Ἰδρύματος Ψυχοκοινωνικῆς Ἀγωγῆς καὶ Στήριξεως «Διακονία» τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν), τὰς ἀνάγκας τῶν μεταναστῶν, τὴν στήριξιν τῶν ἀνυπάλδρων μητέρων καὶ τῶν κακοποιημένων γυναικῶν (μέσω τῆς ἱδρύσεως «Στέγης Μητέρας»), τὴν μέριμναν διὰ τὰ θύματα ἐμπορίας καὶ παρανόμου διακινήσεως προσώπων, τὴν δημιουργίαν ἀλυσίδος νηπιαγωγείων διὰ τὴν

στήριξιν τῶν πτωχῶν καὶ πολυτέκνων οἰκογενειῶν (μεταξὺ ἄλλων καὶ μέσω εἰδικοῦ «Κέντρου Στήριξεως Οἰκογενείας» ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου ἤδη ἀπὸ τοῦ 1998), κ.ἄ. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1999 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀνέλαβε ἐθνικὴν πρωτοβουλίαν: ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐπέτυχεν τὴν ἔγκρισιν Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἐνισχύσεως τῶν Χριστιανικῶν Οἰκογενειῶν τῆς Θράκης διὰ τὴν ἀπόκτησιν τρίτου τέκνου, ὑπὸ τὴν μορφήν μηνιαίου ἐπιδόματος.

Κατασταθεὶς εἰς τὴν μέριμναν τοῦ Ποιμένου τοῦ κλεινοῦ ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ εἰς τὴν Προεδρίαν τῶν δυῶν Συνοδικῶν Σωμάτων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰργάσθη φιλοπόνως καὶ ἀόκνως διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἀξίων, ικανῶν, εὐλαβεστάτων, ἐμπείρων καὶ μορφωμένων κληρικῶν διὰ τὴν στελέχωσιν τῶν ἐπιτελικῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων πρὸς διαποίμανσιν τῶν κενωθειῶν καὶ κενωθησομένων Μητροπολιτικῶν Ἐδρῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. 29 Μητροπολίται καὶ 5 Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι καὶ Τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι ἔχουν προταθεῖ, ἐκλεγεί καὶ χειροτονηθεῖ ὑπ' αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἀνυστάκτῳ μερίμνῃ του διὰ τὴν καλύτεραν διαποίμανσιν τῶν πιστῶν τοῦ Λεκανοπεδίου τῆς Ἀττικῆς, κατόπιν εἰσηγήσεώς του, ἐδημιουργήθη ἡ νέα Ἱ. Μητρόπολις Γλυφάδας (2002).

Ἰδρυσεν ἐπίσης τὴν Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη» (2002), ἡ ὁποία

έπιτρέπει εις τήν Ἐκκλησίαν νά συμπαρίσταται διεθνῶς μέ πλούσιον ἀνθρωπιστικόν ἔργον, εις τὰς περιοχάς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, καθὼς ἐπίσης καί φιλανθρωπικῶς ἐντὸς Ἑλλάδος μέ τήν δημιουργίαν διαφόρων Ἰδρυμάτων καί Σχολῶν. Ἡ Μ.Κ.Ο «Ἀλληλεγγύη» ἀπετέλεσε, ἐπιπλέον, βραχίονα στηρίξεως μιᾶς στενωτέρας, ἀρμονικῆς καί καρποφόρου συνεργασίας μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, μέ ἀπτά ἀποτελέσματα εις τὰ προαναφερθέντα πολυάριθμα διεθνή προγράμματα ἀνθρωπιστικῆς παρεμβάσεως.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος ἦτο ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἰσήγαγε τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εις τήν ψηφιακὴν ἐποχὴν. Μέ ἀπόφασίν του ἐφηρμόσθη σύστημα μηχανοργάνωσης εις πάντας τοὺς τομεῖς τῆς κεντρικῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεκαινίσθη ἡ τήρησις ἠλεκτρονικοῦ πρωτοκόλλου καί ὑπεστηρίχθη ἡ σύστασις δικτύου ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν συνδεδεμένων μεταξύ των. Τῇ πρωτοβουλίᾳ του ἰδρύθη Ἐπικοινωνιακὴ καί Μορφωτικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέ τέσσερις κλάδους: *Ραδιοφωνίας, Ἐκδόσεων, Ἡλεκτρονικῆς Τεχνολογίας καί Τηλεοράσεως*. Ἐξ αὐτῶν οἱ τρεῖς πῶτοι κλάδοι ἔχουν ἤδη ἐνεργοποιηθεῖ καί παρουσιάζουν πλούσιον ἔργον (σύγχρονον ραδιοφωνικὸν πρόγραμμα μέ ἐκπομπάς καί μέσῳ δορυφόρου, ποικίλαι καί καλαίσθητοι ἐκδόσεις, ιστοσελίδες μέ θέματα ἐκκλησιαστικοῦ καί πολιτισμικοῦ ἐνδιαφέροντος), ὁ δὲ τέταρτος κλάδος σχεδιάζεται ἐν συνεργασίᾳ μέ τήν ἑλληνικὴν Πολιτείαν.

Τὸ ἐντονο ἐνδιαφέρον του διὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς καί διεθνεῖς ὑποθέσεις καί ἡ βούλησίς του νά καταστήσει τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος δραστηρίαν εις τὰ διεθνή fora, ἐξωστρεφῆ καί ἀνοικτὴν εις τὸν διάλογον ἔχουν ἀναγνωρισθεῖ ὑπὸ πάντων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, μία ἐκ τῶν προτεραιοτήτων του ὡς Προκαθημένου ἦτο ἡ ἴδρυσις Γραφείου Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εις τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν, εις τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης καί εις τὴν UNESCO (1998), καθὼς καί Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων (1998).

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ ὡς Μητροπολίτου Δημητριάδος, ὁ Προκαθημένος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἀναπτύξει στενὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ δὲ ἐπίσκεψις τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τὸ ἔτος 1990 εις Βόλον ὑπῆρξε μοναδικὸν ἱστορικὸν γεγονός διὰ τὴν περιοχὴν τῆς Μαγνησίας. Μέ τὰς ἀλληπαλλήλους ἐπισκέψεις του εις ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, εἴτε ὡς μέλος ἐκκλησιαστικῶν ἀποστολῶν εἴτε καί ἰδιωτικῶς, ἀνέπτυξε προσωπικὰς σχέσεις μετὰ τῶν ξένων Ὁρθοδόξων, τὰς ὁποίας ἐκαλλιέργησε εις βάθος. Συνεδέθη ἀδελφικῶς μέ ὅλους τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καθὼς καί μέ ἑτεροδόξους ἡγέτας. Τὸ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἄοκνον καί ἀθόρυβον ἐκεῖνο ἔργον ἔμελλε κατόπιν νά ἀναδειχθεῖ πολύτιμον ἐργαλεῖον διὰ τὴν προβολὴν τοῦ ἔργου καί τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅταν ὁ κ. Χριστόδουλος

ἐξελέγη Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Με εἰσήγησίν του, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε, τὴν 12ην Μαΐου 2000, τὴν καθιέρωσιν τῆς ἑορτῆς τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὡς Θρονικῆς Ἑορτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπίσημοι εἰρηνικαὶ ἐπισκέψεις

Ὡς νεοεκλεγείς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος ἐπραγματοποίησε τὰς κάτωθι εἰρηνικὰς ἐπισκέψεις:

13-16 Ἰουνίου 1998: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

20-24 Νοεμβρίου 1998: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.

21-29 Ἀπριλίου 1999: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.

20-25 Μαΐου 2000: Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας.

24-30 Αὐγούστου 2000: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.

5-14 Μαΐου 2001: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσίας.

7-13 Σεπτεμβρίου 2001: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας.

5-9 Σεπτεμβρίου 2002: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Γεωργίας.

17 Αὐγούστου 2003: Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας.

Ἱστορικαὶ ἐπισκέψεις καὶ συναντήσεις

4-8 Ὀκτωβρίου 2003: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον, εἰς Βρυξέλλας. Ὁμιλία τοῦ Μακαριωτάτου κ. Χριστοδοῦλου εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος (ΕΛΚ) καὶ Ἐγκαίνια ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς Βρυξέλλας.

27 Μαΐου 2006 - 1 Ἰουνίου 2006: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν εἰς Γενεύην, ὡς καὶ εἰς τὸν Διεθνή Ὄργανισμὸν τῆς Ὑπάτης Ἀρμοσθείας τοῦ ΟΗΕ διὰ τοὺς Πρόσφυγας (UNHCR) καὶ εἰς τὸν Διεθνή Ὄργανισμὸν Μεταναστεύσεως (ΙΟΜ).

13-16 Δεκεμβρίου 2006: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Βατικανὸν καὶ συνάντησις του μετὰ τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ρώμης Βενέδικτου ΙΣΤ'.

Ὁ Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος ἀνέκαθεν ἐτάσσετο ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητικοῦ διαλόγου ἐν Χριστῷ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Τόσον ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἀειμνήστου Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β' εἰς Ἀθήνας (4-5 Μαΐου 2001), ὅσον καὶ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα τὸν Πάπα Ρώμης Βενέδικτον ΙΣΤ' (Βατικανόν, 13-16 Δεκεμβρίου 2006), κατόπιν τῆς προσκλήσεως αὐτοῦ, ἀπετέλεσαν ἱστορικῆς σημασίας γεγονότα εἰς τὴν πορείαν τῆς προσεγγίσεως μετὰ τῶν δυὸ Ἐκκλησιῶν διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν συνεργασίας ἐπὶ διαφόρων κοινωνικῶν θεμάτων.

Ἐχει ἀνακηρυχθεῖ Ἐπίτιμος Διδάκτωρ τῶν Πανεπιστημίων Κραϊόβας καὶ Ἰασίου (2003), καὶ Λατερανοῦ (2006).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

α. Αυτότελη δημοσιεύματα (πρωτότυπα και μεταφράσεις)

1. *Quest Varlaam?*, Ἀθήναι 1962.
2. *Μορφές τοῦ Πάθους*, Ἀθήναι 1967, 31971, 41985.
3. *Μία θεοστυγής συμπαιγνία: Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ καὶ αἱ κατ' αὐτὴν δικονομικαὶ παραβιάσεις*, Θεσσαλονίκη 1967.
4. *Εἶναι οἱ ψάλται Κληρικοί?* Ἀθήναι 1968.
5. *Οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν* (μετάφρασις), Ἀθήναι 1968.
6. *Ἡ Προσευχὴ καὶ τὰ προβλήματα αὐτῆς κατὰ τὸν Romano Guardini*, Θεσσαλονίκη 1969.
7. *Ἐκκλησία καὶ Κράτος ἐν Ρωσίᾳ. Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς διαμορφώσεως τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν*, Θεσσαλονίκη 1970.
8. *Ἐκκλησία καὶ Πολιτικὸς Γάμος*, Ἀθήναι 1970.
9. *Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ὡς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνωδία*, Ἀθήναι 1970.
10. *Νεανικὰ ναυάγια*, Ἀθήναι 1971.
11. *Πατερικὰ Μηνύματα*, Ἀθήναι 1971.
12. *Ἐγχειρίδιον Ἱεροψάλτου*, Ἀθήναι 1971.
13. *Χρονικὸν τῶν ἐορτῶν τῆς 150ετηρίδος*, Ἀθήναι 1971.
14. *Προσκύνημα Ὁφειλῆς*, Ἀθήναι 1971.
15. *Μελέτιος Πηγᾶς*, Ἀθήναι 1971.
16. *Ἡ συμβολὴ τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν Μονῶν καὶ Μοναχῶν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Παλιγγενεσίαν*, Ἀθήναι 1971.

17. *Θεὸς ἐπὶ γῆς*, Ἀθήναι 1972.
18. *Συνοδικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου*, Ἀθήναι 1972.
19. *Γενικὴ ἐπισκόπησις τοῦ Σχεδίου Νόμου περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων*, Ἀθήναι 1972.
20. *Τὸ Ἀγγελικὸν Πολίτευμα*, Ἀθήναι 1972.
21. *Ὁ θεσμὸς καὶ τὸ ἔργον τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου*, Ἀθήναι 1973.
22. *Πόλεμος κατὰ τοῦ Σατανᾶ*, Ἀθήναι 1973.
23. *Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου*, Ἀθήναι 1973.
24. *Ὀδοιπορικὸν τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ εἰς Φανάριον*, Ἀθήναι 1974.
25. *Τύποι καὶ Οὐσία*, Ἀθήναι 1974.
26. *Εἶναι καὶ γιὰ τοὺς μορφωμένους ἡ Πίστις;* Ἀθήναι 1974.
27. *Ἐμποδίζει τὴν Πίστιν ἡ ἐποχὴ μας;* Ἀθήναι 1974.
28. *Χριστιανοὶ μόνο γιὰ ὠρισμένες ὥρες;* Ἀθήναι 1974.
29. *Ἐκκλησία καὶ Νειάτα*, Ἀθήναι 1974.
30. *Συνθήματα ἀπὸ τὸν Ἱερόν Ψαλτήρα*, Ἀθήναι 1974.
31. *Πῶς θὰ εἶμαστε μετὰ θάνατον;* Ἀθήναι 1975.
32. *Τὰ σημάδια τῆς ταπεινοφροσύνης*, Ἀθήναι 1975.
33. *Υπάρχει Θεός;* Ἀθήναι 1975.
34. *Φοβᾶται ἡ Θρησκεία τὴν Ἐπιστήμη;* Ἀθήναι 1976.
35. *Πρόδωσε ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀποστολὴ Της;* Ἀθήναι 1976.

36. Κρίσις στην σύγχρονη οικόγένεια, 'Αθήναι 1976.
37. Για ένα επιτυχημένο γάμο, 'Αθήναι 1976.
38. Προβλήματα μέσα στο γάμο, 'Αθήναι 1976.
39. Κυριακάτικοι 'Αντίλαλοι Α', 'Αθήναι 1976.
40. Σύγχρονη μάστιγα τὰ ναρκωτικά, 'Αθήναι 1976.
41. 'Η περί Χριστολογίας Διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, 'Αθήναι 1976.
42. Μουσικά 'Ανάλεκτα, 'Αθήναι 1976.
43. Ὑμνολογικαὶ μελέται, 'Αθήναι 1976.
44. Μ' ἐρωτοῦν οἱ γονεῖς καὶ ἀπαντῶ, 'Αθήναι 1976.
45. Τὸ Θεῖον Βάπτισμα κατὰ τοὺς Ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας Κανόνας, 'Αθήναι 1976.
46. Καυτοὶ διάλογοι, 'Αθήναι 1976.
47. 'Η ἀλήθεια γὰρ τοὺς Ἰεχωβάδες, 'Αθήναι 1976.
48. Τὰ μάγια, 'Αθήναι 1976.
49. Τὸ σέξ στην ὀθόνη, 'Αθήναι 1976.
50. Τὸ σέξ στὸ πεζοδρόμιο, 'Αθήναι 1976.
51. Κηλίδες στὴ σύγχρονη κοινωνία, 'Αθήναι 1976.
52. Ἐπαγρύπνησις καὶ εὐθύνη, 'Αθήναι 1976.
53. Ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῆς Ἐκκλησίας, 'Αθήναι 1976.
54. Γιατί ἀπομακρύνονται οἱ νέοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; 'Αθήναι 1976.
55. 'Η κρίση τῆς Δημοκρατίας, 'Αθήναι 1977.
56. 'Η κρίση τοῦ Πολιτισμοῦ μας, 'Αθήναι 1977.
57. Οἱ ἀσθένειες τοῦ Πολιτισμοῦ μας, 'Αθήναι 1977.
58. 'Η εὐθύνη μέσα μας διὰ τὴν ἀθεία, 'Αθήναι 1977.
59. Κοινωνικὴ εὐημερία χωρὶς ἠθικὴ ζωή; 'Αθήναι 1977.

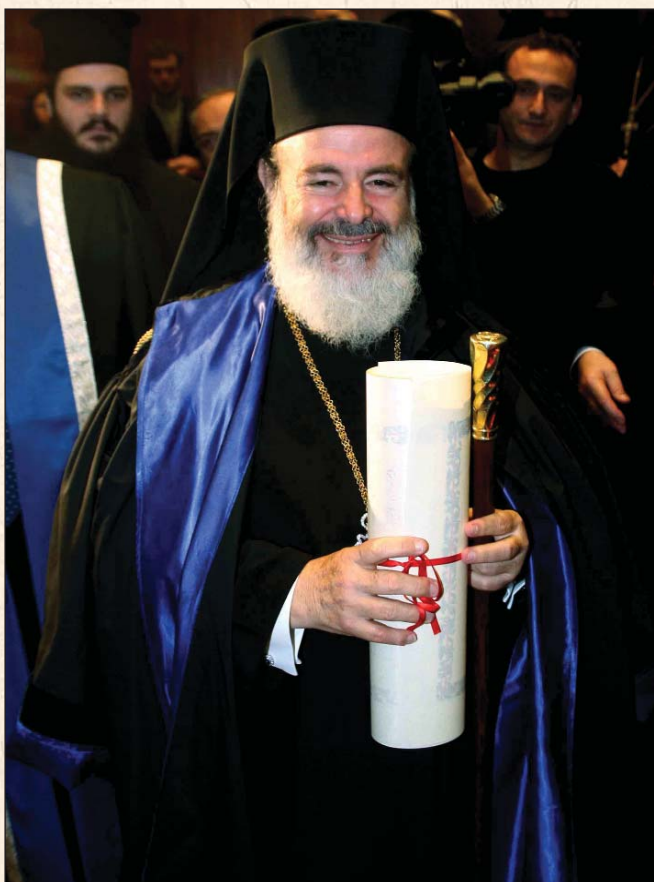
60. Σχολιάζοντας τὴν ἐπικαιρότητα, 'Αθήναι 1977.
61. 'Η Ἐκκλησία μπροστὰ στὰ σύγχρονα προβλήματα, 'Αθήναι 1977.
62. Ὁ μοναχισμὸς εἰς τὴν Νεωτέραν Ἑλλάδα, 'Αθήναι 1977.
63. Κυριακάτικοι 'Αντίλαλοι Β', 'Αθήναι 1978.
64. 'Η Ἐκκλησία ἐνώπιον τῶν συγχρόνων ρευμάτων, 'Αθήναι 1978.
65. Χριστιανισμὸς καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, 'Αθήναι 1979.
66. Τὸ Θεῖο Πάθος, 'Αθήναι 1979.
67. Μπροστὰ στὴ Φάτινη, 'Αθήναι 1979.
68. «Χριστὸς ναι - Ἐκκλησία ὄχι», 'Αθήναι 1979.
69. Χριστιανισμὸς - καπιταλισμὸς - μαρξισμὸς, 'Αθήναι 1979.
70. Τὰ σκάνδαλα τῶν κληρικῶν, 'Αθήναι 1979.
71. Προβλήματα Ἠθικῆς στὸ ἐπάγγελμα, 'Αθήναι 1979.
72. Πρωτοχρονιάτικοι διαλογισμοί, 'Αθήναι 1980.
73. Ἀληθῶς Ἀνέστη, 'Αθήναι 1980.
74. Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τὸ 1821, 'Αθήναι 1980.
75. Λαὸς καὶ Ἐκκλησία, 'Αθήναι 1980.
76. «Γκρεμίστε τὴν Ἐκκλησία», 'Αθήναι 1980.
77. Στόχος ἢ ἀλήθεια (Τὰ σκάνδαλα τῶν κληρικῶν), 'Αθήναι 1980.
78. Ὁ ρόλος τῆς Ὁρθοδοξίας στὴ σύγχρονη πορεία τοῦ ἔθνους, 'Αθήναι 1980.
79. Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Νόμου «Περὶ Ἰσότητος Δικαιωμάτων καὶ Ὑποχρεώσεων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων» (Σχέδιον Γαζή), 'Αθήναι 1980.
80. Για σὰς ποιὸς εἶναι ὁ Χριστὸς; 'Αθήναι 1980.
81. Παράδοση τοῦ λαοῦ καὶ Ἐκκλησία, 'Αθήναι 1980.

82. Γρηγόριος Ε' - 'Ο ἑθνάρχης τῆς ὀδύνης, Ἀθήναι 1980, 22003.
83. Ἡ προσχώρησις εἰς τὸ Διωρθωμένον Ἰουλιανὸν Ἡμερολόγιον (Νέον) εἶναι θέμα δογματικόν; Ἀθήναι 1981.
84. Ἑλληνορθόδοξη αὐτοσυνειδησία, Ἀθήναι 1982.
85. Προβληματισμοὶ στὸ Χριστιανισμό, Ἀθήναι 1982.
86. Προσεγγίσεις στὸ Χριστιανισμό, Ἀθήναι 1982.
87. Ἡ ὥρα τῆς Ὁρθοδοξίας, Ἀθήναι 1982.
88. Ἀνιχνεύσεις στὸ φαινόμενο τῆς ἀθείας, Ἀθήναι 1982.
89. Ἀπὸ τὴν ἀγωνία στὸν ἀγῶνα, Ἀθήναι 1982.
90. Τὸ Διωρθωμένον Ἰουλιανὸν (Νέον) Ἡμερολόγιον καὶ τὸ Γρηγοριανὸν δὲν εἶναι ταυτόσημα, Ἀθήναι 1982.
91. Ἐκκλησία καὶ Πολιτικός Γάμος, Ἀθήναι 1982.
92. Ἡ Ἐκκλησία στὸ λαό, Ἀθήναι 1982.
93. Ἱστορικὴ καὶ Κανονικὴ Θεώρησις τοῦ Παλαιοημερολογητικοῦ Ζητήματος κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, Ἀθήναι 1982.

94. Ὁ Ἀθηνῶν Σπυρίδων Βλάχος καὶ τὸ Παλαιοημερολογητικόν, Ἀθήναι 1983.
95. Λαὸς καὶ Πίστη, Ἀθήναι 1983.
96. Νεοελληνικὴ Παιδεία καὶ Ἑλληνορθόδοξη Ἀγωγή, Ἀθήναι 1983.
97. Ντοστογιέφσκυ καὶ Μακρυγιάννης χειραγωγοὶ μας στὴν ὑπέρβαση τοῦ ἀδιεξόδου, Ἀθήναι 1983.
98. Πόση ἀλήθεια πρέπει νὰ λέγεται στὸν ἄρρωστο; Ἀθήναι 1983.
99. Ἐκκλησία καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα, Ἀθήναι 1983.
100. Ὁ Βοστώνης Ἰωακείμ Ἀλεξόπουλος (1923-1930) καὶ ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀμερικῇ, Ἀθήναι 1984.
101. Πτυχές ἀπὸ τὸ δράμα τῆς Ἐκκλησίας μας, Ἀθήναι 1984.
102. Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ φλογερὸς διδάχος, Ἀθήναι 1984.
103. Ἐκκλησία καὶ Ἔθνος, Ἀθήναι 1984.
104. Λαὸς καὶ Ἐκκλησία, Ἀθήναι 1984.
105. Ἐκκλησία διωκομένη, Ἀθήναι 1984.
106. Διεκκλησιαστικά - Διορθόδοξα, Ἀθήναι 1984.
107. Οἱ κληρικοὶ μας, Ἀθήναι 1984.
108. Ἐκκλησία καὶ κοινωνικὴ προσφορά, Ἀθήναι 1984.
109. Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, Ἀθήναι 1984.
110. Ἐκκλησία καὶ οἰκονομικά, Ἀθήναι 1984.
111. Λιμὸς ἐπερχόμενος, Ἀθήναι 1984.
112. Τὰ βασανιστήρια, μαστίγια τῆς προσωπικότητος, Ἀθήναι 1984.
113. Προβληματισμοὶ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῆς Γενετικῆς Τεχνολογίας, Ἀθήναι 1984.

114. *Ἡ κρίση ταυτότητος τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ*, Ἀθήναι 1985.
115. *Ἡ διχασμένη προσωπικότητα τῆς ἐλληνικῆς μας παιδείας*, Ἀθήναι 1985.
116. *Μπροστά στό σέξ μέ εὐθύνη*, Ἀθήναι 1985.
117. *Οἱ φέρουσες ἢ ὑποκαθιστώσες μητέρες ἀπό χριστιανική ἀποψη*, Ἀθήναι 1985.
118. *Ρατσισμός: λεηλασία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς*, Ἀθήναι 1986.
119. *Ἑλληνική Ὀρθοδοξία καί ἐθνική αὐτοσυνειδησία*, Ἀθήναι 1986.
120. *Σχεδίασμα αὐτοκριτικῆς*, Ἀθήναι 1986.
121. *Παραθρησκευτικοί ὀλοκληρωτισμοί καί ἀνθρώπινα δικαιώματα στήν Ἑλλάδα*, Ἀθήναι 1986.
122. *Νεώτερες ἀπόψεις περί εὐθανασίας*, Ἀθήναι 1986.
123. *Ὁρθόδοξος Μυστικισμός*, Βόλος 1987.
124. *Ἡ πρόκληση τοῦ 21ου αἰῶνα*, Βόλος 1987.
125. *Ὁ ρόλος τοῦ «Πρώτου» εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθήναι 1987.
126. *Πρὸς μία αὐτοδύναμη καί ἐλεύθερη Ἐκκλησία στήν Ἑλλάδα*, Ἀθήναι 1987.
127. *Ἡλεκτρονικοὶ ὑπολογιστές καί ἀνθρώπινα δικαιώματα*, Ἀθήναι 1987.
128. *Οἱ μεταμοσχεύσεις ἀπό χριστιανική ἀποψη*, Βόλος 1987.
129. *Τὸ σύνδρομο τῆς μοναξιάς καί ἡ κατὰ τοὺς Πατέρες ὑπέρβασή του*, Ἀθήναι 1988.
130. *Ὅρος ἐπιβίωσης*, Ἀθήναι 1988.
131. *Ἀντιρρησίες συνειδήσεως - θεολογική, συνταγματική, πολιτική καί κοινωνική θεώρηση*, Ἀθήναι 1988.
132. *Τεχνητὴ γονιμοποίηση καί χριστιανική Ἠθική*, Ἀθήναι 1988.

133. *Βασικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς*, Ἀθήναι 1988.
134. *Ἐρέθισμα αὐτοσυνειδησίας - Ὁ ἀκέρατος καί ἐπίκαιρος Παπαδιαμαντικός λόγος*, Ἀθήναι 1989.
135. *Χρέος ἐπώδυνον*, Ἀθήναι 1989.
136. *Προτάσεις γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως*, Ἀθήναι 1989.
137. *Βασικὰ σημεῖα Ἠθικῆς Ἱατρικῆς Δεοντολογίας*, Ἀθήναι 1989.
138. *Ἡ Ἑλλάδα στό στόχαστρο τῶν ... Ἑλλήνων*, Ἀθήναι 1990.
139. *Τὰ ἄθεα γράμματα καί ἡ σύγχρονη πορεία τοῦ ἔθνους*, Ἀθήναι 1990.
140. *Τὰ δικαιώματα τοῦ παιδιοῦ καί οἱ παραβιάσεις τῶν*, Ἀθήναι 1990.
141. *Ἐρευνες καί πειράματα ἐπὶ τοῦ ἐμβρίου, ἡ εὐρωπαϊκὴ πρακτικὴ καί μία Ὀρθόδοξη θέση*, Ἀθήναι 1990.
142. *Ἀμφισβητήσεις τῆς συνταγματικότητος τῶν νομοθετικῶν ἐπεμβάσεων τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1990.
143. *Τὰ Κανονικὰ Δίκαια Πνευματικοῦ καί Ἡγουμένης εἰς τὰς Γυναικείας Μοναστικάς Ἀδελφότητας*, Θεσσαλονίκη 1991.
144. *Τὰ προβλήματα τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης καί ἡ συμβολὴ τῶν χριστιανῶν νέων εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν των*, Ἀθήναι 1991.
145. *Σάλπισμα ἐγερτήριο*, Ἀθήναι 1991.
146. *Παίδεια: ἐσχάτη ὥρα*, Ἀθήναι 1991.
147. *Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως στό Ἰσλάμ*, Ἀθήναι 1991.
148. *Διαθρησκευτικὴ θεώρηση τῶν μεταμοσχεύσεων*, Ἀθήναι 1991.

149. Ἐκκλησία: ἡ ἔσχατη ἐλπίδα τῆς νέας γενιᾶς, Ἀθήναι 1991.
150. «Ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ». Γιὰ μίαν ἐθνικὴ ἀφύπνιση, Ἀθήναι 1991.
151. Τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν μειονοτήτων, Ἀθήναι 1992.
152. Ἐγκεφαλικὸς ἢ καρδιακὸς θάνατος; Ἀθήναι 1992.
153. Ἡ συμβολὴ τῶν ἐλλήνων Ἱεραρχῶν τῆς Μακεδονίας στὴν εὐδόωση τοῦ «Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα», Ἀθήναι 1993.
154. Συνέλληνες, πῶς ἐφθάσαμεν ἐδῶ; Ἀθήναι 1993.
155. Ἡ Ἐκκλησία μπροστὰ στὴν πρόκληση τοῦ AIDS. 8 σημεῖα προσέγγισης, Ἀθήναι 1993.
156. Τὸ δικαίωμα τῶν προσφύγων στὸ Ἄσυλο καὶ ἡ ξενοφοβία. Ἡ ἀποψη τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1993.
157. Τάξις Ἐσπερινοῦ, Ὁρθρον καὶ Θ. Λειτουργίας ἱερουργουῦντος Ἀρχιερέως, Βόλος 1993.
158. «Νὰ σᾶς ζήσει», Ἀθήναι 1993.
159. «Καλοστεριωμένοι», Ἀθήναι 1993.
160. Ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, Ἀθήναι 1993.
161. Καταστροφικὲς λατρεῖες, Ἀθήναι 1994.
162. Ὁ ἀπάνθρωπος Ἀνθρωπισμὸς τοῦ κόσμου καὶ ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς τῆς Ὁρθοδοξίας - Μία ἀντιπαράθεση σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Ντοστογιέφσκυ, Ἀθήναι 1994.
163. Οἱ δέκα φαραωνικὲς πληγὲς τῆς ἐλληνικῆς Παιδείας, Ἀθήναι 1994.
164. «Ἀνάρμοστος» προσηλυτισμὸς καὶ θρησκευτικὴ ἐλευθερία κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, Ἀθήναι 1994.

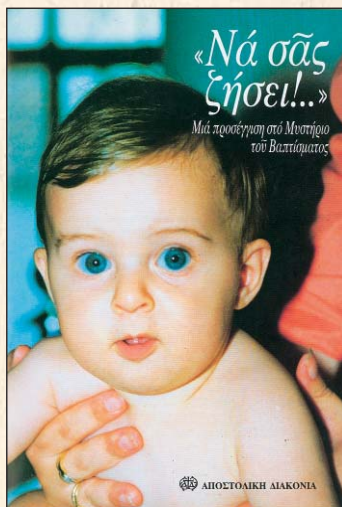

165. Τὸ δικαίωμα σὲ ἓναν ἀξιοπρεπῆ θάνατο, Ἀθήναι 1994.
166. AIDS: «Ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ» - Γιὰ μίαν στάση εὐθύνης, συλλογικῆς καὶ ἀτομικῆς, Ἀθήναι 1994.
167. Ἡ Εὐρώπη τῶν πνευματικῶν ἀξιών καὶ ὁ ρόλος τῶν ἐλλήνων Ὁρθοδόξων καὶ τῆς Παιδείας μας, Ἀθήναι 1995.
168. Ἀντιρρησίες συνειδήσεως. Ἡ εὐρωπαϊκὴ δικαϊκὴ πρακτικὴ, Ἀθήναι 1995.
169. Κλωνοποίηση καὶ DNA: στὴν ὑπηρεσία τῆς ζωῆς ἢ τοῦ ὀλέθρου; Ἀθήναι 1995.
170. Πῶς περνοῦν οἱ Ἕλληνες τὴν Κυριακὴ τους; Βόλος 1995.
171. Πῶς πρέπει νὰ στεκόμαστε μέσα στὴν Ἐκκλησία; Βόλος 1995.
172. Τὰ ναρκωτικά: ἡ μάστιγα ποὺ πουλάει, Βόλος 1996.
173. Τὸ Πρόσφορο - Τὸ Ἀντίδωρο, Βόλος 1995.
174. Γιὰτί ἀνάβουμε καντήλι στὸ σπῆτι, κερὶ στὴν Ἐκκλησία; Βόλος 1996.
175. Τὸ κάπνισμα: ἓνας γλυκὸς τύραννος ἢ ἓνας ἀκριβοπληρωμένος φονιάς; Βόλος 1996.
176. Τὸ Ὁρθόδοξο ἦθος: προοπτικὲς ποιοτικῆς ἀναβάθμισης τῆς ζωῆς μας, Ἀθήναι 1996.
177. Τὸ ἀλλοτριωμένο σωφρονιστικὸ μας σύστημα, Ἀθήναι 1996.
178. Τὸ ἰατρικὸ ἀπόρρητο: ἡ ἔκταση τῆς ἐφαρμογῆς του καὶ τὰ νέα ἠλεκτρονικὰ δεδομένα ποὺ τὸ ἀποτελοῦν, Ἀθήναι 1996.
179. Ὁ 4ος πυλώνας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως, Ἀθήναι 1996.
180. Ἡ σύγχρονη θεωρία τοῦ Huntington καὶ ἡ δική μας θέσις, Ἀθήναι 1997.

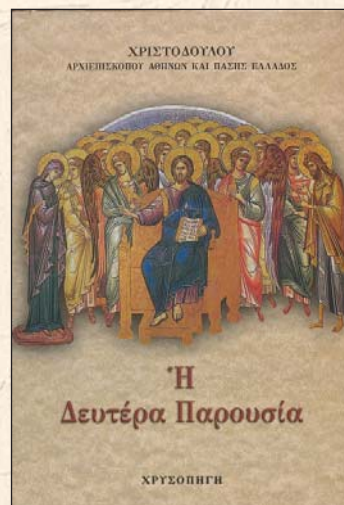
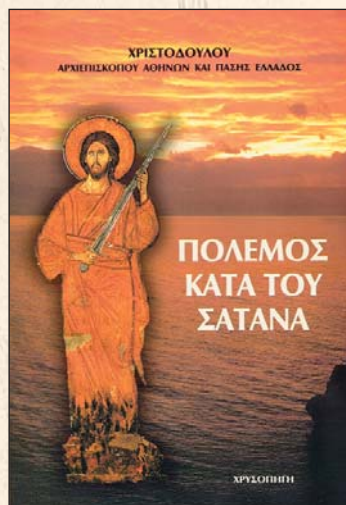
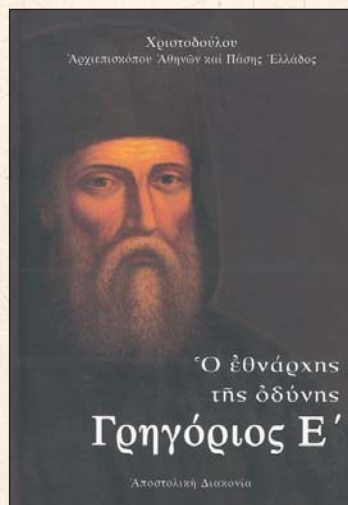

181. *Ἡ προσέλευση στη Θεία Μετάληψη*, Βόλος 1997.
182. *Εὐγονική, ἠθικοὶ προβληματισμοὶ καὶ προοπτικές*, Βόλος 1997.
183. *Ἡ Συνθήκη Σένγκεν ἐν σχέσει μετὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία*, Βόλος 1997.
184. *Τὰ θαύματα ὡς θεραπευτικὴ πρακτικὴ στὸ Βυζάντιο*, Ἀθῆναι 1997.
185. *Ὁ τέταρτος πυλώνας. Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Εὐρώπη*, Ἀθῆναι 1997.
186. *Μετα-νεωτερικότητα, ὀλιστικὴ παγκοσμιοτήτα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Ἑλληνορθοδοξίας*, Ἀθῆναι 1998.
187. *Ἡ Ὀρθοδοξία, ὅρος ἐπιβίωσης τοῦ ἑλληνισμοῦ*, Βόλος 1998.
188. *Λόγος εὐθύνης*, Ἀθῆναι 1999.
189. *Ἀπὸ χῶμα καὶ οὐρανὸ*, Ἀθῆναι 1999.
190. *Ὀρθοδόξων ἦθος*, Ἀθῆναι 2000.
191. *Μηνύματα Πίστεως*, Ἀθῆναι 2000.
192. *Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε*, Ἀθῆναι 2003.
193. *Ἑλληνισμὸς προσήλυτος: ἡ μετάβαση τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα στὸν χριστιανισμό*, Ἀθῆναι 2004.
194. *Πέρα ἀπὸ τὸ σύνορο*, Ἀθῆναι 2006.
195. *Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὰ μάγια*, Ἀθῆναι 2006.
196. *Ἡ Β' Παρουσία*, Ἀθῆναι.
197. *Ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ*, Ἀθῆναι.
- β. Ἄρθρα
198. «Διδάγματα Χριστουγέννων», *Ἐφημέριος ΙΔ'* (1966) 996-999.
199. «Τὸ 1965 ἐλεγχόμενο», *Ἐφημέριος ΙΔ'* (1967) 6-9.
200. «Γνωριμία μετὰ τὸν Ὀρθόδοξο Μοναχισμό», *Ἐφημέριος ΙΔ'* (1970) 484-488, 521-525, 607-608, 632-636, 660-662 *ΙΘ'* (1971) 20-23, 49-53, 79-80, 112-114, 159-161, 265-268, 308-310, 343-345, 375-377, 470-471, 535-538, 694-700, 743-750" *Κ'* (1972) 28-34, 111-116, 176-180, 234-238, 330-334, 395-398, 436-439, 660-664, 700-704, 745-748" *ΚΑ'* (1973) 24-28, 85-88, 142-144, 190-191, 239-242, 289-293, 350-351, 387-391, 434-436, 481-485, 575-578.
201. «Μπροστὰ στὰ συμπτώματα τῆς ἐποχῆς», *Ἐφημέριος ΙΗ'* (1970) 304-307.
202. «Ἡ συμβολὴ τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν μονῶν καὶ μοναχῶν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Παλιγγενεσίαν», *Θεολογία ΜΒ'* (1971) 207-228.
203. «Στιγματώματα. Ἀπὸ τὴν περιοδείαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἱερωνύμου στὰ ἀκριτικὰ χῶματα», *Ἐφημέριος ΙΘ'* (1971) 566-574.
204. «Προσκύνημα ὀφειλῆς εἰς Ἀγίαν Λαύραν - Μέγα Σπήλαιον», *Ἐφημέριος Κ'* (1972) 639-649.
205. «Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα», *Ἐφημέριος ΚΑ'* (1973) 677-681" *ΚΒ'* (1974) 74-77, 156-160, 221-224, 270-274, 332-337, 398-402, 443-446, 473-476, 537-542, 603-605, 650-651, 682-684" *ΚΓ'* (1975) 19-20, 43-44, 90-92, 123-125, 170-174, 202-203, 233-236, 266-267, 301-302, 330-331, 361-363, 397-398, 428-429" *ΚΔ'* (1976) 20-22, 59-60, 123-125, 154-155, 203-204, 235-237, 299-300, 334-336, 365-367, 400-401, 429, 430" *ΚΕ'* (1977) 13-14, 51-52, 83-

- 84, 115-116, 146-148, 179-180, 210-211, 243-246, 282-284, 315-317, 349-351, 406-409, 467-470” ΚΣΤ’ (1978) 16-21, 67-69, 151-154, 175-176, 223-224, 268-269, 306-308, 472-473, 521-523, 555-557.
206. «Όδοιπορικόν τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ Α’ καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ εἰς Φανάριον» (16-22 Μαρτίου 1974)», *Ἐκκλησία ΝΑα’* (1974) 165-177, 212-236.
207. «Ἡ περὶ χριστολογίας διδασκαλία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (ἐκ τοῦ Γ’ Βιβλίου τῆς ἐαυτοῦ Ἐκδόσεως ὀρθοδόξου πίστεως)», *Ἐκκλησία ΝΒα’* (1975) 150-152, 196, 217-218, 237-239, 334-336, 372-374” ΝΓα’ (1976) 33, 70-72.
208. «Τὸ θεῖον βάπτισμα κατὰ τοὺς ἱερούς τῆς Ἐκκλησίας κανόνας», *Ἐκκλησία ΝΓα’* (1976) 132-133, 166-167, 188-190, 211-213, 235-237, 268-270, 319-320, 383-384, 420-422, 445-446.
209. «Γνώμαι περὶ τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου. Ἐπαγρύπνησις καὶ εὐθύνη», *Ἐφημέριος ΚΕ’* (1977) 545-550.
210. «Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τῶν συγχρόνων ρευμάτων», *Ἐκκλησία ΝΕα’* (1978) 523-535.
211. «Πολιτικός γάμος καὶ Ἐκκλησία», *Ἐκκλησία ΝΣΤα’* (1979) 300-303.
212. «Ὁ ρόλος τῆς Ὀρθοδοξίας στὴν σύγχρονη πορεία τοῦ ἔθνους», *Ἐκκλησία ΝΖα’* (1980) 105-107.
213. «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Νόμου Περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς κατὰ ἄρθρον 4 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος ἰσότητος δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων», *Ἐκκλησία ΝΖα’* (1980) 300-312.
214. «Χριστὸς ναί, Ἐκκλησία ὄχι», *Ἐφημέριος ΚΘ’* (1981) 2.
215. «Κοντὰ στοὺς νέους. Ἡ εὐθύνη τῶν νέων μας», *Ἐφημέριος ΚΘ’* (1981) 123.
216. «Ὁ Ὀρθόδοξος Μοναχισμὸς», *Ἐφημέριος ΚΘ’* (1981) 210.
217. «Ἐκκλησία καὶ πολιτικός γάμος», *Ἐκκλησία ΝΘα’* (1982) 41-56.
218. «Νεοελληνικὴ παιδεία καὶ ἑλληνορθόδοξη ἀγωγή», *Ἐκκλησία Ξα’* (1983) 64-68.
219. «Λιμὸς ἐπερχόμενος», *Ἐκκλησία ΞΑα’* (1984) 114-119.
220. «Ἡ ἰσότητα τῶν δύο φύλων ἐξ ἐπόψεως Ὀρθοδόξου», *Ἐκκλησία ΞΒα’* (1985) 666-668” ΞΓα’ (1987) 209-210.
221. «Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Forum διὰ τὴν εἰρήνην», *Ἐκκλησία ΞΔα’* (1987) 209-210.
222. «Ἠθικὰ καὶ δεοντολογικὰ προβλήματα στὴν τεχνητὴ γονιμοποίηση. Θεολογικὴ - ἐκκλησιαστικὴ ἀποψη», *Ἐκκλησία ΞΕα’* (1985) 345-347, 375-377.
223. «The role of Protos or Primate in the Church of Greece», *Θεολογία ΝΘ’* (1988) 230-245.
224. «Ἰωάννου Μ. Κονιδάρη, Ὁ Νόμος 1700/1987 καὶ ἡ πρόσφατη κρίση στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, Ἀθῆναι 1986» (βιβλιοκριτικὴ), *Θεολογία ΝΘ’* (1989).

Φωνή μέσα από τὸν πόνο

Ἡ Ἐπιστολή τοῦ Σεβασμιωτάτου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο

Ναύπακτος, 29 Ὀκτωβρίου 2007

Μακαριώτατε,

Με τὴν ἐπάνοδό Σας εἰς τὰ ἴδια, θὰ ἤθελα νὰ εὐχηθῶ ὁ Θεὸς νὰ Σᾶς δίνη δύναμη, ὑπομονή, ἔμπνευση καὶ τὴν κατ' ἄμφω υἰγεία.

Περνᾶτε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ δύσκολες περιόδους τῆς ζωῆς Σας καὶ ἀπ' ὅ,τι βλέπω τὴν ἀντιμετωπίζετε με ἀνδρεία καὶ πίστη στὸν Θεό. Τὰ κηρύγματα ποὺ ἔχετε κάνει μέχρι τώρα, οἱ ποιμαντικές ἐπισκέψεις στὰ Νοσοκομεῖα, ἡ ἀγάπη Σας πρὸς τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία, ὁ ζήλος Σας κατὰ τὴν μοναχικὴ καὶ ἱερατικὴ διακονία καὶ πρὸ παντὸς ἡ συμμετοχὴ Σας στὶς εὐχαριστιακὲς συνάξεις, ἐπηρέασαν τὸν ψυχικὸ Σας κόσμο, ὁ ὁποῖος προβάλλεται αὐτὴν τὴν περίοδο καὶ ἐμπνέει τὸν λαό.

Πράγματι, τίποτε δὲν χάνεται ἀπὸ τὰ βιώματα ἐκεῖνα ποὺ ζοῦμε σὲ ἔντονες πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς ἀνατάσεις. Οἱ ἔντονες προσευχὲς, ἔστω καὶ μερικῶν στιγμῶν, δὲν χάνονται, τὶς βρίσκουμε μπροστὰ μας καὶ περνοῦν στὴν αἰωνιότητα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀφιερῶσατε τέτοιες στιγμὲς στὸν Θεό, κατὰ τὴν ἐφηβικὴ Σας ἡλικία καὶ τὰ μετέπειτα χρόνια, ὅπως στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Ζώνης, στὰ Μετέωρα, στοὺς Ναοὺς ὅπου λειτουργοῦσατε ὡς Διάκονος, Πρεσβύτερος καὶ Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ στὴν ἡσυχὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ κελλιοῦ Σας.

Ἄλλωστε, ὅπως γνωρίζετε προσωπικὰ αὐτὴν τὴν περίοδο, ὁ πόνος δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ ἀτομικὴ δοκιμασία, ἀλλὰ μυστήριο ποὺ ἀποκαλύπτει ἄλλες πλευρὲς τῆς ζωῆς, εἶναι μιὰ κλήση γιὰ νὰ βιώσῃ κανεὶς τὸν λυτρωτικὸ πόνο τοῦ Χριστοῦ, νὰ βιώσῃ τὸ μυστήριο τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ἔλεγε ὁ Ντοστογιέφσκυ: «Πάσχω-πονῶ, ἄρα ὑπάχω». Μέσα σ' αὐτὴν τὴν προοπτικὴ πάντοτε μοῦ ἔκανε ἐντύ-

πωση ὁ λόγος του: «Ἀλήθεια, θέτω ἓνα μάταιο ἐρώτημα: Τί εἶναι προτιμότερο· ἡ μέτρια εὐτυχία ἢ ὁ ὑψηλὸς πόνος;».

Ἡ πείρα τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἀποδείξει τὴν μεγάλη σημασία τῶν πειρασμῶν καὶ τοῦ πόνου. Ὁ Μ. Βασίλειος γράφει: «Ὡς γὰρ τοὺς ἀθλητὰς οἱ τῶν ἀγῶνων κάματοι τοῖς στεφάνοις προσάγουσιν, οὕτω καὶ τοὺς Χριστιανοὺς ἢ ἐν τοῖς στεφάνοις προσάγουσιν, οὕτω καὶ τοὺς Χριστιανοὺς ἢ ἐν τοῖς πειρασμοῖς δοκιμασία πρὸς τὴν τελείωσιν ἄγει ἐὰν μετὰ τῆς πρεπούσης ὑπομονῆς ἐν εὐχαριστίᾳ πάσῃ τὰ οἰκονομούμενα παρὰ τοῦ Κυρίου καταδεξώμεθα». Καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ γράφει: «Θλίψις μικρὰ διὰ τὸν Θεὸν γινομένη, κρείσσων ἐστὶ μεγάλου ἔργου, τοῦ ἀθλίπτως τελουμένου».

Ἐπίκαιρος εἶναι καὶ ὁ λόγος τοῦ ἁββᾶ Ἰωσήφ τοῦ Θηβαίου: «Τρία πράγματι ἐστὶν ἔντιμα ἐνώπιον Κυρίου· ὅταν ἄνθρωπος ἀσθενῇ καὶ προστίθενται αὐτῷ πειρασμοὶ καὶ μετ' εὐχαριστίας δέχεται αὐτοὺς· τὸ δὲ δεύτερον ἐστίν, ὅταν τις ποιῇ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ καθαρὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδὲν ἔχοντα ἀνθρώπινον· τὸ δὲ τρίτον, ὅταν τις ἐν ὑποταγῇ καθέξηται πατρὸς πνευματικοῦ καὶ πᾶσιν ἀποτάσσηται τοῖς ἰδίοις θελήμασιν· ἔχει δὲ οὗτος ἓνα στέφανον περισσόν· ἐγὼ δὲ τὴν ἀσθένειαν ἠρησάμην».

Εὐχομαι καὶ πάλιν ὁ Θεὸς νὰ Σᾶς δίνη υἰγεία, δύναμη, ὑπομονή, κυρίως ἔμπνευση.

Με τὴν εὐκαιρία αὐτὴ Σᾶς ἀποστέλλω τὸ νέο βιβλίο μου γιὰ τὸν ἀείμνηστο Γέροντα Σωφρόνιο. Νομίζω ὅτι ὁ Γέροντας Σωφρόνιος θὰ Σᾶς κρατήσῃ καλὴ συντροφιά με τὸν γλυκὺ του λόγο, ὅπως φαίνεται στὰ λόγια του, κυρίως στὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

* Στὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση», ποὺ ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν Ἱ.Μ. Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου, στὸ φ. Νοεμβρίου διαβάσαμε ὑπὸ τὸν ἴδιο τίτλο τὶς δύο ἐπιστολὲς ποὺ παρατίθενται ἐδῶ. Κείμενα συνταρακτικὰ ἀπὸ πνευματικὴ ἀποψη, ποὺ με τὴν ἄδεια τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Ἱεροθέου παραθέτομε ἐδῶ.

για τὸ μυστήριον τοῦ πόνου*

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Σεβασμιώτατο

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2ᾳ Νοεμβρίου 2007

Σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ κ. Τερόθее,

Ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σας καὶ τὸ νέο πόνημα γιὰ τὸν Γέροντα Σωφρόνιο καὶ ἐκ βάθους καρδίας σᾶς εὐχαριστῶ.

Πολλὴν συγκίνησιν μοῦ δώσατε μὲ τὴν ωραίαν καὶ μεστήν θεολογικῶν στοχασμῶν ἐπιστολήν σας τὴν ὁποίαν μὲ περισσὴν ἀγάπην γράψατε πρὸς τὴν ταπεινότητά μου. Ἐγκύψατε στὴ δοκιμασία μου καὶ ἀφήσατε καὶ τὴν ἰδικήν σας διάθεσιν καὶ σκέψιν νὰ ἔλθῃ πλησίον μου τοῦτες τὶς μέρες καὶ ὥρες ποῦ μὲ ταλαιπωρεῖ ἡ ἀσθένεια. Οἱ ὀλοθέριμες εὐχαριστίες μου εἶναι πολλὰ καὶ τῶ ὄντι οἱ γραμμὲς ποῦ διατυπώνετε ὄχι στὸ ἄψυχο χαρτί ἀλλὰ στὴν ψυχὴ μου ἀποτελοῦν γιὰ μένα στήριγμα καὶ βακτηρία καὶ βάλασμα καὶ στηριγμὸ ὡς τοῦ Κυρηναίου.

Δὲν σᾶς κρύβω ὅτι ὅλο αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούλιο ποῦ εἰσηλθὼν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Ἀρεταίειον Νοσοκομεῖον ἔχω μίαν πνευματικὴν μεταστροφὴν μέσα μου. Νοιώθω ὅτι ἡ δυσχερεστάτη αὐτὴ ἀσθένεια εἶναι ἐπίσκεψις τοῦ Θεοῦ. Ἔχω τὴν αἴσθησιν τῆς φθαρτότητας καὶ τῆς θνητότητας τοῦ ἀνθρώπου. Ξέρω, εἴμεθα ταξιδιωτὲς μέσα στὸ πέλαγος τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τώρα τὰ ἄγρια κύματα τῆς ἀσθενείας κτυποῦν. Ὅμως στὸ καράβι, Κυβερνήτης εἶναι ὁ Χριστός. Γι' αὐτὸ «πέποιθα τῷ Κυρίῳ». Ἔχω βεβαίαν τὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μ' ἐγκατέλειψε, ἀλλ' εἶναι μετ' ἐμοῦ τώρα πολὺ περισσότερο εὐρισκομένου ἐν θλίψει καὶ μ' ἐνισχύει, μ' ἐνθαρρύνει, μοῦ χαρίζει ὑπομονή, καρτερία, ὀλιγόστευση τοῦ πόνου, γλυκασμόν, παρηγορίαν καὶ ἔκβασιν.

Ὁ μέγας Ποιημένος, ὁ Κύριος, ὁ Ἐσταυρωμένος εἶναι Ἐκεῖνος ποῦ μὲ γεμίζει ἐλπίδα. Πόσο γλυκὰ ἤχοῦν μέσα μου τὰ λόγια: «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασε». Πραγματικὰ μὲ τὴν ἀσθένειά μου ἔχω ἐγκληματισθεῖ στὸ χῶρο τῆς θείας ἀγάπης καὶ

ἀρχίζω νὰ καταλαβαίνω πόσο μεγάλο μυστήριον εἶναι ὁ πόνος. Τώρα δυσκολοερμηνεύτες φράσεις τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἀκατανόητα καὶ μυστηριώδη λόγια προσεγγίζονται κάπως καλλίτερα καὶ καθίστανται πιὸ κατανοητά. Εἶναι τῶν Παροιμιῶν: «Ὡσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος καὶ χρυσὸς οὕτως ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ Κυρίῳ». Εἶναι τὸ ψαλμικόν: «Ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με». Εἶναι φοβερὰ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου: «Ὡς λυπούμενοι, αἰεὶ δὲ χαίροντες», «Ὁν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει», «Καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν», «Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῆ σαρκί» καὶ τὸ καταπληκτικόν «ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται». Τὰ σκέπτομαι, τὰ μελετῶ, τὰ ζῶ στὴ σάρκα μου. Ἔτσι θέλησε ὁ Θεός. Δὲν ἀγανακτῶ καὶ δὲν λέγω τι οὐδέν. Ξέρω ὁ Θεὸς θέτει τὴν θεϊκὴ Του σφραγίδα πάνω μου. Ἰσχύει ὁ λόγος τῆς Φιλοκαλίας «Ὁν τρόπον μὴ θερμανθεῖς ἢ μαλαχθεῖς ὁ κηρὸς ἐπὶ πολὺ, οὐ δύναται τὴν ἐπιτιθεμένην αὐτῷ σφραγίδα δέξασθαι, οὕτως οὐδὲ ἄνθρωπος, ἐὰν μὴ διὰ πόνων καὶ ἀσθενειῶν δοκιμασθῆ, οὐ δύναται χωρῆσαι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀρετῆς τὴν σφραγίδα». Προσεύχομαι, ὑπομένω, ἐλπίζω ἀλλὰ καὶ δάκρυ ἀγάπης γιὰ τὸν παιδιόθεν Ἁγαπημένον Νυμφίον τῆς ψυχῆς μου τὸν Χριστὸν ἀφήνω νὰ κυλήσῃ καθ' ἑκάστην γι' Αὐτὸν καὶ τὴν ἀγίαν Του Ἐκκλησίαν.

Συνήθως τὸ βαρὺ φορτίο τῆς ἀσθενείας, ὅπως ἡ ἰδική μου, γίνεται βαρύτερο ὅταν ὑπάρχει ἡ ἀδιαφορία, ἡ ἐγκατάλειψη, ἡ μοναξιά. Δόξα τῷ Θεῷ ὁμως δὲν συμβαίνει αὐτό. Τοῦναντίον, σύμπασα ἡ σεπτὴ Ἱεραρχία, ὁ Ἱερὸς κληρὸς, οἱ μοναχοί, οἱ μοναχές, ὁ πιστὸς καὶ εὐσεβὴς λαὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι κοντὰ μου. Τοὺς εὐχαριστῶ. Καὶ ἐσᾶς ὄλως ἰδιαίτερως.

«Ἐμαντῶ ἔδωκα Θεῷ». Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ ποιημένου θεολόγου, τοῦ Γρηγορίου, εἶναι τώρα καὶ ὁ ἰδικὸς μου ἀρχιεπισκοπικὸς λόγος. Εὐχεσθε.

† ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Του Κωνσταντίνου Χολέβα

Ο ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΣ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος πίστευε στην ἀρμονικὴ συνύπαρξή τῆς παραδόσεως μὲ τὴν ἀνανέωση. Ἄφ' ἑνὸς μὲν ἔκανε συχνὲς ἀναφορὲς στὴν ἱστορία μας, στὴν γλῶσσα μας καὶ στὴν πολιτιστικὴ μας κληρονομιά. Ἄφ' ἑτέρου δὲ ἔδωσε ὄθηση στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀξιοποίηση τοῦ Διαδικτύου καὶ τῶν νέων Τεχνολογιῶν, συνετέλεσε στὴν ἴδρυση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς, ἔφερε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πλησιέστερα πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, χρησιμοποίησε λόγο κατανοητὸ ἀπὸ τοὺς νέους ἀνθρώπους. Ἡ ἀνησυχία του γιὰ τὶς ἀρνητικὲς πτυχὲς τῆς παγκοσμιοποιήσεως καὶ γιὰ τὸν κίνδυνο ἰσοπεδώσεως τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ταυτότητος τοῦ κάθε λαοῦ τὸν ὀδήγησε σὲ μία σειρά κειμένων, ὁμιλιῶν καὶ ἐνεργειῶν ποὺ τόνωσαν τὴν ἱστορικὴ μας μνήμη καὶ βελτίωσαν τὴν ἐπαφή μας μὲ τὴν διαχρονικὴ ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας.

Ἦδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ὑπηρετοῦσε ὡς νέος Ἀρχιμανδρίτης καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος ἔδειξε τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ γενικότερα γιὰ τὴν διερεύνηση τῆς πολιτιστικῆς μας ἰδιοπροσωπείας. Τὸ 1971 μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 150 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ὁ τότε Ἀρχιμανδρίτης Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης συνέγραψε μελέτη μὲ τίτλο: «Μελέτιος ὁ Πηγᾶς». Ἡ μελέτη αὐτὴ ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀναφέρεται σὲ μία μεγάλη μορφή τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ὁ Μελέτιος Πηγᾶς ἀπὸ τὴν Κρήτη (1549-1601) ἔφθασε μέχρι τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ «Ἐπιτηρητοῦ» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Στὴν σελίδα 37 τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος διατυπώνει τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας μας στὴν διαφύλαξη τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητος, ἀπόψεις τεκμηριωμένες, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ

τὴν παράθεση τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας. «Εἶναι σφάλμα νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὁ Ἕλληνισμὸς ἔσωσε τὴν Ὀρθοδοξίαν. Τὸ ἀψευδὲς δίδαγμα τῆς ἱστορίας εἶναι διαφορετικόν. Διότι ἡ Ὀρθοδοξία ἐν τῷ χώρῳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διέσωσεν εἰς τὰ στήθη τῶν ὑποδούλων τὰ σπέρματα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἐξέθρεψεν ἀπαλῶς εἰς τὰ μύχια αὐτῶν τὴν μετὰ πείσματος προσήλωσιν εἰς τὰ αἰώνια καὶ ἱερὰ πιστεύματα τοῦ Γένους, συνταντίσασα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἑλλήνου τὰς ἐννοίας τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος. Οἱ Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ ἐν Κρήτῃ ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, πρὸς τοὺς ὁποίους προσέβλεπον μεθ' ὅλων αὐτῶν τῶν μυχιαϊτάτων προσδοκιῶν οἱ ἐνετοκρατούμενοι, καὶ ὑπῆρξαν ἐπὶ πλέον ἐκεῖνοι, οἵτινες κατόρθωσαν νὰ καλλιεργήσουν τὰ ὁπουδήποτε εὐρεθέντα ἀγαθὰ σπέρματα ἐν ταῖς καρδίαις ἰδία τῶν νέων, τοὺς ὁποίους ἐνέπνευσαν καὶ καθωδήγησαν διὰ νὰ καταστήσουν καὶ τούτους κοινωνοὺς τῶν ἰδίων ἰδεῶν καὶ φορεῖς τῶν αὐτῶν πιστευμάτων καὶ ιδεῶν, ὧν ἕνεκα ἐμεγαλοῦργησε τὸ Ἔθνος ἐν τῇ ἱστορικῇ του πορείᾳ».

Ὡς Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος τόνιζε πάντοτε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐμπνεόμεθα ἀπὸ τὴν ἱστορία μας καὶ τὴν ἑλληνορθόδοξη ταυτότητά μας, χωρὶς ὅμως νὰ παραβλέπουμε τὴν Οἰκουμενικότητα τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὸ πανανθρώπινο μήνυμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ πατριωτισμὸς του δὲν ἦταν ἐμπόδιο στὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν συνάνθρωπο, τὸν μετανάστη, τὸν κάθε πεινασμένο καὶ ἀδικημένο. Μὲ πρωτοβουλία τοῦ ἐκλιπόντος μέσα ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ προγράμματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν βρῆκαν φαγητὸ καὶ βοήθεια ἑκατοντάδες ἀδελφοὶ μας ἄλλης ἐθνικότητος καὶ διαφορετικοῦ θρησκευματος. Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες τῆς Ἀρχιεπισκοπείας τοῦ χειροτόνησε σὲ Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν ἕναν Ἀφρικανὸ κληρικὸ γιὰ νὰ μᾶς θυμίσει τὴν ὑπερεθνικὴ διάσταση τῆς πίστεώς μας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος πίστευε στὸν ὑγιή πατριωτισμὸ καὶ κατεδίκαζε τὸν ρατσισμό, τὸν ἔθνοφυλετισμὸ καὶ τὴν μισαλλοδοξία. Πίστευε ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δικαιούται νὰ διαφυλάξει τὴν πολιτιστικὴ του κληρονομία, ὅπως καὶ κάθε ἄλλος λαὸς σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Χαρακτήρισε σέ ἓνα κήρυγμά του τὴν ἀρνητικὴ πτυχὴ τῆς παγκοσμιοποιήσεως σὰν «ἓνα νεκροταφεῖο πολιτισμῶν». Μὲ δική του πρωτοβουλία ἰδρύθηκε τὸ 1999 ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος, ἡ ὁποία ἔκτοτε προέβη σέ πολλές δημόσιες ἐκδηλώσεις καὶ ἐκδόσεις μὲ ἐπίκεντρο τὴν ἱστορία καὶ τὴν γλῶσσα μας. Θυμίζουμε τὶς ἐπιτυχεῖς δημόσιες συζητήσεις γιὰ τὸν Ἀλ. Παπαδιαμάντη, τὸν Μικρασιατικὸ Ἑλληνισμό, τὸν Κωστὴ Παλαμᾶ, τὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, τὶς συνέπειες τοῦ Μονοτονικοῦ γιὰ τὴν γλῶσσα μας, τὸν Γεώργιο Καραϊσκάκη κ.ἄ. Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς λειτούργησε ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη τὸ Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου τὰ μαθήματα ἔχουν ἐκδοθεῖ σέ ξεχωριστοὺς τόμους ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο.

Ἦταν ἀναμενόμενο ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπί-

σκοπος Χριστόδουλος νὰ ἐκφράσει τὸν ἔντονο προβληματισμὸ του γιὰ τὴν προσπάθεια ἀλλοιώσεως τῆς ἱστορίας μας ἀπὸ ὀρισμένα σχολικὰ βιβλία καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ πολυσυζητημένο βιβλίον τῆς Στ' Δημοτικοῦ, τὸ ὁποῖο τελικῶς ἀπεσύρθη (Σεπτ. 2007). Στηλίτευσε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τὴν διαγραφὴ τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων καὶ τὴν περιφρόνηση τοῦ ρόλου τῆς Ἐκκλησίας. Παρὰ τὴν ἀσθενείαν του τὸ συγγραφικὸ του ἔργο καὶ μεταξὺ ἄλλων μᾶς ἔδωσε μία περισπούδαστη μελέτη μὲ τίτλο «Ἑλληνισμὸς Προσήλυτος» καὶ μία λεπτομερῆ ἱστορικὴ βιογραφία μὲ τίτλο: «Γρηγόριος Ε' - Ὁ Ἐθνάρχης τῆς ὀδύνης». Ἄξιζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ τελευταία περιοδεία του λίγο πρὶν εἰσαχθεῖ στὸ Νοσοκομεῖο εἶχε ὡς ἐπίκεντρο τὴν Κεντρικὴ Μακεδονία καὶ ἀφορμὴ τὴν ἐπέτειο 100 χρόνων ἀπὸ τὸν μαρτυρικὸ θάνατο τῶν μακεδονομάχων Ἀγρα (Σαράντου Ἀγαπηνοῦ) καὶ Ἀντώνη Μίγγα.

Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα στὴν διαχρονικὴ της συνέχεια ἦταν ἡ μεγάλη του ἀγάπη. Ἐχειρίζετο μὲ ὑποδειγματικὸ τρόπο τὴν λογία, τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ τὴν καθομιλουμένη καὶ κατεδείκνυε τὴν δύναμη τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας, ἡ ὁποία δυστυχῶς ὑποχωρεῖ στὶς ἡμέρες μας. Οἱ ὁμιλίαι του, ποὺ πάντα συγκινοῦσαν τὸ ἀκροατήριον, ἦσαν ἐμπολουτισμένες μὲ γλωσσικοὺς τύπους καὶ ἀπὸ τὸ παρελθόν καὶ ἀπὸ τὸ παρὸν τῆς γλωσσικῆς μας ἐξελίξεως. Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος γκρέμιζε τὰ τεχνητὰ τείχη μεταξὺ λογίας καὶ καθομιλουμένης γλώσσας. Μεριμνοῦσε νυχθημερόν γιὰ τὴν γλωσσικὴ ἀγωγή τῶν νέων κληρικῶν καὶ καθιέρωσε εἰδικὰ σεμινάρια ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας γιὰ τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς ἱεροψάλτες τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς περιφέρειας.

Μᾶς δίδαξε πολλὰ. Προσέφερε πολλὰ στὴν μελέτη τῆς «ἐλληνικῆς ιδιαιτερότητος», ὅπως ἀνέφερε στὸν Ἐπικήδειον ποὺ ἐξεφώνησε ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος. Εὐχόμεσθε ὁ Θεὸς νὰ ἀναπαύσει τὴν ψυχὴ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Χριστοδούλου!

«Ο ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΜΑΣ»

Μαρίνα Ἀττάρτ

Πτυχιούχος Φυσικής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Msc Φυσικῆς Περιβάλλοντος Παν/μίου Ἀθηνῶν

*«Ζήτω σέ ἐμᾶς! Χαρά σέ ἐμᾶς!
Χιλιάδες ἥλιοι λάμπουν γύρω!
Μὰ κι ἀπό τοὺς ἥλιους πὺ πολὺ
ἀστράφτει ὁ Ἀρχηγός μας!»*

Οἱ παραπάνω στίχοι τοῦ Βερίτη εἶναι οἱ πλεον κατάλληλοι γιὰ νὰ περιγράψουν τὴν ἀκτινοβόλο προσωπικότητα τοῦ πνευματικοῦ ἀρχηγοῦ μας, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μας, τοῦ Χριστοδούλου μας!

Αὐτὸ τὸ διάστημα πὺ πέρασε ἀκούστηκαν καὶ γράφτηκαν πολλὰ γιὰ τὸ πολὺπλευρο κοινωνικό, φιλανθρωπικό, ἱεραποστολικό καὶ λειτουργικό ἔργο πὺ ἐπίτελεσε ὡς ἱεράρχης. Ἐπαινέθηκε διακριτικά ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπικριτές του, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημέρωσης πὺ τόσες φορές στὸ παρελθὸν προσπάθησαν νὰ τὸν διαβάλουν. Ὑπῆρξε μὲ τὴ ζωὴ του ζωντανὸ κήρυγμα γιὰ τοὺς ὀλιγόπιστους καὶ τοὺς ἄθεους. Στήριγμα καὶ ἐλπίδα στοὺς ἀδυνάτους. Δίδαγμα καὶ πρότυπο μίμησης γιὰ ἐμᾶς τοὺς νεότερους. Μὰ πάνω ἀπὸ ὅλα ὑπῆρξε δίπλα μας, ὁ δικός μας ἄνθρωπος.

Πάντα ἀπλὸς καὶ χαμογελαστός. Σέ πλησίαζε καὶ σέ χαιρετοῦσε μὲ τὴν οἰκεία φράση του «Καλῶς τὰ καλὰ μας παιδιά». Σέ συμβούλευε καὶ σοῦ μιλοῦσε σὰν ἴσος πρὸς ἴσο. Καταδεχτικός καὶ ταπεινὸς ἐνδιαφερόταν γιὰ τὰ θέματά σου, χωρὶς νὰ κρατᾶει τίς ἀποστάσεις πὺ ὀριζε τὸ ἀξίωμά του. Πρόθυμος καὶ ἐκδηλωτικός σέ ἐνίσχυε μὲ τὰ θεόπνευστα λόγια του.

Εὐγενικός πάντοτε, δὲ δίσταζε νὰ πεῖ εὐχαριστῶ παρότι δὲν ὄφειλε σέ κανέναν τίποτα. Εἰλικρινῆς καὶ αὐθόρμητος ἀναγνώριζε καὶ ἐπαινοῦσε τὴν κάθε προσπάθειά σου. Διαισθητικός καὶ φωτισμένος κοίταζε βαθειὰ μέσα σου, ὄχι τὸ «φαίνεται» ἀλλὰ τὸ «εἶναι» σου. Δυναμικός, μὲ ἄποψη ὑποστήριζε τὸ δίκαιο, διαλαλοῦσε τὸ σωστό, κήρυττε τὸ ἀληθινὸ καὶ τὸ αὐθεντικό.

Τὸ Μάρτιο τοῦ 2001 σέ μία ἐκδήλωση γιὰ τὰ παιδιά τῶν ἱερέων, μᾶς εἶχε πεῖ τὴ χαρακτηριστικὴ φράση «Παιδιά μου, εἶμαι ὁ πατέρας τῶν πατεράδων σας!». Καὶ πράγματι αὐτὸ ἦταν καὶ θὰ εἶναι γιὰ ἐμᾶς. Ἐνας Ἀρχιεπίσκοπος πὺ ἐμελλε νὰ γράψει μὲ χρυσὲς σελίδες ὄχι μόνο τὴν ἱστορία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τῆς ζωῆς μας. Ἐνας Ἀρχιεπίσκοπος πὺ θὰ μείνει γιὰ πάντα ζωντανὸς στὴ μνήμη μας. Ἐνας Ἀρχιεπίσκοπος πὺ θὰ ζεῖ αἰῶνια στὶς καρδιές μας!

ΠΡΟΣΔΟΚΩ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΝΕΚΡΩΝ

M. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

Ἀναπληρ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ μετὰ ἀπὸ σύντομη, ἀλλὰ ἐπώδυνη καὶ σφοδρὴ, μάχη μὲ τὴν ἐπάρατη ἀρρώστια. Μάχη πού, μετὰ ἀπὸ δική του θέληση, ἔγινε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή γνωστὴ, ἀκόμη καὶ στὶς λεπτομέρειές της, στὸν ἑλληνικὸ λαό, ὁ ὁποῖος μὲ ἀγωνία παρακολούθησε τὴν ἔκβαση αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα.

Δὲν θὰ σταθοῦμε ἐδῶ στὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ κοιμηθέντος πνευματικοῦ ἡγέτη, οὔτε θὰ ἐπιχειρήσουμε ἀποτίμηση τοῦ ἔργου πὺ καταλίπει ὁ ἐκλιπὼν ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ. Καὶ τὰ δύο ἔχουν ἤδη γραφεῖ, κυρίως δὲ τὸ δεύτερο θὰ ἀπασχολήσει μελλοντικὰ διὰ μακρῶν τοὺς ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς σχετικὸς συγγραφεῖς. Θὰ ἐπιμείνουμε στὸ τελευταῖο διδάγμα πὺ μᾶς ἄφησε, μὲ τὴν διαχείριση τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν ἀναμονὴ τοῦ θανάτου ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος.

Ὅσο καὶ ἂν οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουμε νὰ εἴμαστε ἐξοικειωμένοι μὲ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου, ὡς μέσου γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε κοντὰ στὸν Χριστό, λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πὺ ἐνώπιον τοῦ τέλους τηροῦν ἀνάλογη στάση. Λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πὺ ἐπιβεβαιώνουν μὲ τὴν στάση καὶ τὰ ἔργα τοὺς ὅσα πιστεύουν ἢ διδάσκουν. Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος ἀπέδειξε, μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ ἐπερχομένου θανάτου, τὴν στερεὰ καὶ ἀκλόνητη πίστη του, ἀλλὰ καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς ἐλπίδας του στὸν Θεό.

Εἶδε τὴν ἀσθένεια ὡς ἀφορμὴ μετανοίας: ἐξομολογήθηκε, μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐτοιμάστηκε. Ἀκόμη καὶ τὴν περίοδο τῶν πιὸ ἰσχυρῶν πόνων, τῶν πλέον βασιανιστικῶν σωματικῶν συμπτωμάτων δὲν

ἔπαυσε νὰ δοξολογεῖ τὸν Θεό, χωρὶς παράπονο, χωρὶς γογγυσμό. Ἐδῶσε ἔτσι ἔμπρακτο παράδειγμα σὲ πλῆθος πιστῶν πὺ πάσχει καὶ ὑποφέρει, δείχνοντας τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀνακούφιση, τὸ σθένος καὶ τὴν δύναμη πὺ χαρίζει στὸν πάσχοντα ἄνθρωπο ἢ πίστη καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος ἀπῆλθε μὲ τὴν προσδοκία τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ὅπως αὐτὴ διατυπώνεται στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Μᾶς ἔδειξε πῶς πρέπει ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανὸς νὰ ἀντιμετωπίζει τὸ τέλος, καὶ μᾶς ἀπέδειξε ὅτι ὁ θάνατος εἶναι οὐσιαστικὰ ἢ πύλη γιὰ τὴν εἴσοδο στὴν ἐπουράνιο Βασιλεία. Τὸ κατ' ἄνθρωπον ἀπεβίωσε μὲ τέλος φρικτὸ καὶ μαρτυρικὸ, τὸ κατὰ Θεὸν ἐκοιμήθη μετὰ ἀπὸ μία δοκιμασία, ἀπὸ ἐκεῖνες πὺ καταπονοῦν τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἐνισχύουν, ἀποκαθαίρουν καὶ ὀφελοῦν τὴν ψυχὴ.

Στὴ συγκεκριμένη μάλιστα περίπτωση, λόγῳ τῆς ιδιότητος, τῆς θέσεως καὶ τῆς δημοσίας προβολῆς τοῦ πάσχοντος, τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἔγινε πασίγνωστο, μπῆκε διὰ τῶν δελτίων εἰδήσεων στὰ σπίτια μας, ἄγγιξε κάθε εὐαίσθητη καρδιά, πὺ προσευχήθηκε γιὰ τὸν ἀσθενοῦντα Ἀρχιεπίσκοπο. Ἀλλὰ καὶ φρονημάτισε πολλοὺς, δίδαξε καὶ παραδειγματίσε, ὥστε νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ὁ θάνατος δὲν ἔχει πάνω μας ἐξουσία, μετὰ τὴν θεία ἐνανθρώπιση καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἔχουμε κατὰ νοῦν σὲ κάθε περίσταση τῆς ζωῆς μας, εὐκόλη ἢ δύσκολη, σὲ εὐτυχισμένες στιγμὲς ἀλλὰ καὶ σὲ δοκιμασίες.

Εἶθε Κύριος ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσει ἐν σκηναῖς δικαίων, ἀναπαύοντάς τον ἀπὸ τὸν μεγάλο μόχθο τῆς τελευταίας ἐπὶ γῆς δοκιμασίας του.

Ο ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΤΥΠΙΚΟΥ (α')

Διονυσίου Ἀνατολικιώτου

Ἐξαρχῆς πρέπει νά διευκρινίσω ὅτι στήν παρῶσα ἀναφορά ἐπιχειρεῖται μία συνοπτική καί κατ' ἀνάγκη ἐπιλεκτική παρουσίαση λόγων καί πράξεων τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χριστοδούλου σχετικῶν μέ τὸ λειτουργικὸ τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας. Σκοπὸς τοῦ παρόντος εἶναι νά τοιύση μία μόνο πτυχή τῆς πολυπύχου προσωπικότητος τοῦ ἀοιδίμου ἱεράρχου μας· αὐτὴν τοῦ μελετητοῦ καί γνωστοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ σέ συνδυασμὸ μέ τὴν ιδιότητά του ὡς ποιμενάρχου, πού μεριμνοῦσε γιὰ τὴν ὀρθή καί ἀκριβῆ τήρησι τῶν τυπικῶν διατάξεων τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Ἄς θεωρηθῆ τοῦτο ἓνα ὀφειλετικό καί λιτὸ ἀφιέρωμα στήν μνήμη του καί μάλιστα στήν στερρὰ δεκαετῆ ποιμαντορία του ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν.

Δέν εἶναι δυνατὸν βεβαίως ἐδῶ νά παρουσιαστοῦν ὅλα τὰ κείμενά του γιὰ τὸ Τυπικὸ καί τὴν λειτουργικὴ εὐταξία, οἱ ἀπόψεις του γιὰ διάφορα τελετουργικά προβλήματα, οἱ θέσεις πού πῆρε καί οἱ λύσεις πού ἔδωσε, οἱ ὑπερβάσεις πού ἐπιχείρησε, πολὺ δὲ περισσότερο δέν πρόκειται νά ἐπιχειρηθῆ –οὔτε καν ὡς ὑποψία– ἡ συνολικὴ ἀποτίμησι τοῦ λειτουργικοῦ ἔργου του. Αὐτὸ τὸ χρέος ἀνήκει στοὺς ἐπιγενομένους λειτουργιολόγους μελετητάς, πού θὰ θελήσουν νά ἐγκύψουν στὰ πολυάριθμα γραπτὰ του καί θὰ ἐξαγάγουν τὰ χρήσιμα ἐπιστημονικά τους συμπεράσματα. Τὰ κείμενα τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χριστοδούλου παρατίθενται ἐδῶ κυρίως χάριν τῆς θεωρίας καί τῆς ἐπιστήμης, ὡς κείμενα ἐνὸς σοφοῦ ἐπιστήμονος ἱεράρχου, σέ συνάφεια μέ τὸ ἰσχύον Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τό τόσο παρεξηγημένο, κακοποιημένο καί ἀπὸ πολλοὺς παραθεωρημένο. Τοῦτο, διότι πολλοὶ λησμονοῦν ὅτι τὸ τυπικὸ, πέρα ἀπὸ τὴν πρακτικὴν του διάστασι, εἶναι καί μέρος τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ὡς ζωτικὸς κλάδος τῆς λειτουργιολογίας.

Ἡ ἀξία τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας

Ὁ μακαριστὸς Ἱεράρχης συχνὰ ἀναφερόταν στήν ἀξία τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας:

Ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον δικαιούται ἀσφαλῶς νά καυχᾶται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας εἶναι ἡ θεία

Λατρεία τῆς Καμμίας ἄλλῃ Ἐκκλησία δέν ἔχει τὸν λατρευτικὸν πλοῦτον τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅστις ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως καί τὴν δόξαν αὐτῆς. Εἶναι θησαυρὸς ἀμυθῆτου ἀξίας, πραγματικὸν διδασκαλεῖον θεϊκῆς μυσταγωγίας, ἐνσάρκωσις τοῦ Μυστηρίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τόπος μυστηρίου καί «βαλανεῖον πνευματικόν» κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἡ πλουσία καί παλμώδης Λατρεία μας εἶναι ἡ ἀναπνοὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Τὸ ὁμολογοῦν καί τὸ ἀναγνωρίζουν καί ἑτεροδόξοι ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀνεκτίμητον τοῦτον θησαυρὸν θεωροῦν ὡς μοναδικὴν εὐκαιρίαν, καθ' ἣν τὸ προσωρινὸν ἀδελφώνεται πρὸς τὸ αἰώνιον, ἡ γῆ πρὸς τὸν οὐρανόν, ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν. Πράγματι, ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα τῆς ὀρθοδόξου Λατρείας καθίσταται «ὄχημα τῆς πνευματικῆς θρησκευτικῆς ἐμπειρίας» καθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον «θείας κοινωνιὸν φύσεως». Ὁ ὀρθόδοξος ναός, κατὰ τὸν μέγαν Χρυσόστομον, «ἀνίστησι τὸ φρόνημα καί οὐκ ἀφήσει μεμνήσθαι τῶν παρόντων, μεθίστησιν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν». Ἀποβαίνει ἐργαστήριον ψυχικῆς καλλιέργειας καί τόπος γαληνεύσεως χαρακτήρων, μεταποιουμένης τῆς ψυχῆς εἰς ναὸν τοῦ Κυρίου ἁγίου. Εἶναι ἡ μεγάλη ἡ ἀναντικατάστατος προσφορὰ τῆς μητρὸς μας Ἐκκλησίας εἰς τὴν πνευματικὴν μας πορείαν.

*Εἰς τὰς ἡμέρας μας παρατηρεῖται ἐν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τῶν ἑτεροδόξων διὰ τὴν γνωριμίαν τοῦ ὀρθοδόξου λατρευτικοῦ μας θησαυροῦ καί μία ἰσχυρὰ τάσις ἐπιστροφῆς πρὸς τὴν λατρευτικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ὁποία μόνη αὐτῆ «διετήρησε τὸ λειτουργικὸν πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας», ὡς ὁμολογεῖ ὁ Rousseau (*Histoire du Mou ement Liturgique Paris 1945, σ. 188*). (Ἐγχειρίδιον Ἱεροψάλτου, § Ἱεροψάλτης ἐν τῇ Λατρείᾳ).*

Καθορθώνει νά συνοψίσει σέ μία μόνο παράγραφο, μεροτῆ νοημάτων, μερικὰ ἀπὸ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς ὀρθοδόξου λατρείας:

Σημασία ἔχει ὅτι ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας μέ τὸν μυσταγωγικὸν χαρακτήρα τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ προσφέρει στοὺς πιστοὺς μιὰ ἀληθινὴ πνευματικὴ πανδαισία μέ πλῆθος συμβολισμῶν, ἀλλὰ καί μιὰ στέρεη καί βαθιὰ θεολογικὴ-δογμα-

τική διδασκαλία με τὰ ψαλλόμενα παντοῖα τροπάρια καὶ τὰ ἀναγνώσματα ἐκ τῶν Θείων Γραφῶν, Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Ὅλη αὕτη ὁμῶς ἡ λειτουργικὴ παιδαγωγία καὶ ἡ ἀενάως προσφερόμενη στὶς λατρευτικὲς συνάξεις ὀρθόδοξη πνευματικὴ τροφή ἐξαρτᾶται πολὺ ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ἐφαρμογῆς τῆς. (Πατρικὴ νοθεσία 22/2/2006, Ἐγκύκλιος ὑπ' ἀριθμ. 13, Πρὸς Ἱεροψάλτας Β' Ἀριθμ. πρωτ. 75/ΕΞ./2006).

Σύμφωνα με τὸν ἀοίδιμο Ἀρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο ἡ πραγμάτωση τοῦ θείου σκοποῦ τῆς ὀρθόδοξου λατρείας δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ χωρὶς τὴν τήρηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ, τὸ ὁποῖο ἐγνώριζε βαθύτατα καὶ τὸ μελετοῦσε συνεχῶς. Καὶ δὲν ἐννοοῦμε μόνο τὸ ἐκδεδομένο Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἢ τὴν ἐτήσια ἔκδοσι τῶν Διπτύχων, ἀλλὰ φρόντιζε νὰ μελετᾷ καὶ ἄλλες ἀξιόλογες καὶ ἐγκυρες τυπικολογικὲς ἐργασίες καὶ νὰ ἐνημερώνεται γιὰ τὰ νεώτερα πορίσματα τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης. Ἔτσι στὰ κείμενά του βλέπουμε νὰ ἀναφέρεται στὸ Τυπικὸν τοῦ ἀειμνήστου τυπικολόγου Γεωργίου Ρήγα, ποῦ τὸ θεωροῦσε παραδοσιακό, ἀπαύγασμα τοῦ πνεύματος τῶν νεωτέρων ἐκείνων ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων καὶ ἀγίων μορφῶν ποῦ συγκρότησαν τὸ λεγόμενο κίνημα τῆς «Φιλοκαλικῆς Ἀναγεννήσεως» (εὐρύτερα γνωστὸ ὡς κίνημα τῶν «Κολλυβάδων»), τὸ ὁποῖο ξεκίνησε ὡς κίνημα λειτουργικῆς διορθώσεως καὶ παραδοσιακῆς ἐπαναφορᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ μακαριστὸς Χριστόδουλος ἐλάμβανε ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο τυπικὸ ἐνδιαφερόμενες ἐρμηνεῖες καὶ διατάξεις λειτουργικῶν λεπτομερειῶν:

Διαφοροποίηση ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων μετανοιῶν παρατηρεῖται στὸ κολλυβαδικὸ Τυπικὸ τοῦ λογίου οἰκονόμου Γεωργίου Ρήγα ἀπὸ τὴν Σκιάθο, ὅπου ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: «Αἱ μετάνοιαι εἶναι δύο εἰδῶν, μικραὶ καὶ μεγάλαι. Καὶ αἱ μὲν μικραὶ εἰσὶ τὰ προσκυνήματα διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς κλίσεως μόνον τῆς κεφαλῆς γινόμενα, χωρὶς κλίσεως τῶν γονάτων. Αἱ μικραὶ μετάνοιαι γίνονται καθ' ἐκάστην ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ οὐδέποτε ἀργοῦσι. Μεγάλαι δὲ μετάνοιαι εἰσὶν αἱ διὰ τῆς κλίσεως τῶν γονάτων... Αἱ μεγάλαι μετάνοιαι οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ γίνονται ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ (παρεκτὸς τῶν ἐορτῶν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ). Γίνονται δὲ μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ καθ' ἐκάστην πλὴν Σαββάτου καὶ Κυριακῆς» (Τυπικόν, Θεσσαλονίκη, 1994, σ. 42). (Λειτουργικὴ Ἐγκύκλιος 1.1.2000, Ἡ κατὰ τὰς Κυριακὰς γονυκλισία).

Ἐπὶ τῶν λειτουργικῶν θεμάτων ὁ προσφάτως ἐκλιπὼν Ἀρχιεπίσκοπος δέχτηκε ἐπίσης ἐπιδράσεις καὶ ἀπὸ νεώτερους ἐκκλησιαστικούς ἀνδρες.

Γι' αὐτὸ στὰ κείμενά του συναντοῦμε ἰδέες καὶ ἀπόψεις τῶν μακαριστῶν ἱεραρχῶν Ἀθηνῶν Ἱερωνύμου καὶ Κοζάνης Διονυσίου, τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα καὶ ἄλλων. Ἰδιαίτερα φιλία καὶ συνεργασία εἶχε μετὸν ἀοίδιμο καθηγητὴ τῆς λειτουργικῆς Ἰωάννη Φουντούλη, τὸν ὁποῖο συχνὰ συμβουλευόταν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους, ἐρευνητὲς ἐπιστήμονες καὶ καθηγητὲς τῆς λειτουργικῆς καὶ τῆς θεολογίας γενικώτερα εἶχε συμβούλους του καὶ φρόντισε νὰ τοὺς ἀξιοποιήσῃ πρὸς ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του καὶ κατόπιν Συνοδικῶν ἀποφάσεων κυκλοφόρησαν σὲ νέες ἐκδόσεις μετὰ σημαντικὲς διορθώσεις καὶ βελτιώσεις ἀρκετὰ λειτουργικὰ βιβλία, ὅπως τὸ νέο Ἱερατικὸ καὶ τὸ νέο Ἐγκόλπιον ἀναγνώστου καὶ ψάλτου, ἐνῶ εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ τὸ περισπούδαστον «Σύστημα Τυπικοῦ», βιβλία τὰ ὁποῖα καὶ τὰ τρία ὀφείλονται στὶς γνώσεις καὶ τοὺς κόπους τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Παπαγιάννη.

Ἀλλὰ στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον τὸ ἐπίσημο Τυπικὸν καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ποῦ συμβάλλουν στὴν ὀρθὴ διάρθρωση τῆς ἀληθοῦς ἐν Κυρίῳ λατρείας. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι παράγοντες, ὅπως οἱ ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἀπὸ αἰῶνων λειτουργικὴ παράδοση, τὸ ἄγραφο τυπικόν, οἱ διδασκαλίες τῶν ἀγίων πατέρων, οἱ τοπικὲς λειτουργικὲς ἀνάγκες, οἱ νεώτερες ἀγιολογικὲς ἐξελίξεις. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος ὄχι μόνον ἀναφερόταν συχνὰ στοὺς διάφορους παράγοντες καὶ πηγὲς τῆς ὀρθόδοξου λατρείας, ἀλλὰ ὅπου εὗρισκε εὐκαιρία ἐτόνιζε τὴν ἰσχὺ ποῦ ἔχουν, ἢ ἀκόμη ἐρμήνευε γιατί ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας διέπεται ἀπὸ τόσο λεπτομερεῖς διατάξεις, ὅπως τὸ ἀκόλουθο χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα:

Μπορεῖ κάποιος νὰ διερωτηθῆ διατὶ οἱ Κανόνες ἀσχολοῦνται μετέωρα πράγματα καὶ δὲν ἀφήνουν ἐλεύθερο τὸν κόσμον νὰ κἀνῃ ὅ,τι τοῦ ἀρέσει καὶ ὅ,τι θέλει. Εὐλόγος φαίνεται ἡ ἀπορία. Ὅμως σὲ ὅλα τὰ θέματα δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε τὸ ἀρέσκον, ἀλλὰ τὸ ὀρθόν. Ἀλλιῶς δὲν θὰ ὑπάρχει τάξι στὴν Ἐκκλησία καὶ δὲν θὰ τηροῦνται οἱ συμβολισμοί, ποῦ οὐσιαστικὰ ἔχουν δογματικὸ περιεχόμενο. Ὁ καθηγητὴς Ἰ. Φουντούλης παρατηρεῖ. «Ἡ στάσι κατὰ τὴν θεία λατρεία δὲν καθορίζεται ἀπὸ τὴν δική μας προσωπικὴ εὐλάβεια καὶ διάθεση, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, βάσει τοῦ νοήματος ποῦ δίδει σὲ κάθε λειτουργικὴ στάσι καὶ σὲ κάθε λατρευτικὴ στιγμή» (Ἰω. Φουντούλη. Λειτουργικά, σ. 237). (Λειτουργικὴ Ἐγκύκλιος 1.1.2000, Ἡ κατὰ τὰς Κυριακὰς γονυκλισία).

(συνεχίζεται)

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

Έγκαίνια Έκθεσης Πανελληνίου Συλλόγου Άγιογράφων

Με μεγάλη επιτυχία και λαμπρότητα έγιναν τα έγκαίνια της έκθεσης του Πανελληνίου Συλλόγου Άγιογράφων, από τον πρόεδρο της «Δημοκρατικής Αναγέννησης» κ. Στέλιο Παπαθεμελή. Στην έκθεση πήραν μέρος 61 μέλη του συλλόγου με 121 έργα τους, φορητές εικόνες και τοιχογραφίες. Επίσης παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά 150 ξυλόγλυπτες σφραγίδες ευχαριστιακών και ευλογιακών άρθρων, από τις ιδιω-

τικές συλλογές των Θεοχάρη Προβατάκη και Φρίξου Πιτσόπουλου. Ως εκπρόσωπος της Ίερᾶς Συνόδου της Ἐκκλησίας της Ἑλλάδος, παρέστη ὁ Ἀρχιμ. κ. Βαρθολομαῖος Τριανταφυλλίδης, ὁ ὁποῖος τέλεσε τὸν ἀγιασμό. Παρέστη ἐπίσης ὁ Πρωτοσύγκελος τῆς Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Πρωτοπρεσβύτερος Θωμᾶς Συνοδινός, ὡς εκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου, μεταφέροντας τὶς εὐχές καὶ τὶς εὐλογίες του. Καὶ οἱ τρεῖς μίλησαν μὲ πολὺ θερμὰ λόγια γιὰ τὴν ποιότητα τῆς έκθεσης. Στὸ τέλος ἀπηύθυνε χαιρετισμὸ ἢ πρόεδρος τοῦ συλλόγου κυρία Μαρία Σιγάλα καὶ εὐχαρίστησε ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στὴν πραγματοποίηση τῆς έκθεσης. Ἡ 15μελὴς βυζαντινὴ χορωδία, μὲ τὴν διεύθυνση τοῦ ἀγιογράφου Εὐάγγελου Βαρδαβάκη, γέμισε τὴν αἴθουσα μὲ οὐράνιες μελωδίες, ψάλλοντας Χριστουγεννιάτικους ὕμνους καὶ κάλαντα. Ἀκολούθησε δεξίωση.

Ἐκδήλωση τῆς Ι. Μ. Ναυπάκτου γιὰ τοὺς Ἐκπαιδευτικούς

Πραγματοποιήθηκε στὶς 3.02.08 στὴν Αἴθουσα τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τῆς Ι. Μ. Ναυπάκτου ἡ καθιερωμένη ἐκδήλωση τῆς Ι. Μητροπόλεως πρὸς τιμὴν τῶν Ἐκπαιδευτικῶν τῆς Ἐπαρχίας, ἡ ὁποία εἶχε ἀναβληθεῖ λόγω τῆς ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Χριστοδούλου. Στὴν ἐκδήλωση παρευρέθησαν ὁ Προϊστάμενος Α' βᾶθμιας Ἐκπαίδευσης Ν. Αἰτωλοακαρνανίας κ. Χρ. Παπασιρίος, ὁ Δήμαρχος Ἀντιρρίου κ. Γ. Κολοβός, ὁ Ἀντιδήμαρχος Ναυπάκτου κ. Ν. Κούμπιος, οἱ Διευθυντές τῶν Σχολείων καὶ πολλοὶ Ἐκπαιδευτικοὶ ὄλων τῶν βαθμίδων. Ἐφέτος ὁ Σεβ. κ. Ἱερόθεος ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Δάνεια, τόκος καὶ τοκογλυφία, κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες», τὸ ὁποῖο ἔχει πολλές κοινωνικὲς διαστάσεις. Ὁ Σεβ. ἀφού εὐχαρίστησε καὶ συνεχάρη τοὺς Ἐκπαιδευτικούς γιὰ τὴν

προσφορά τους, ἀναφέρθηκε στοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες λέγοντας ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ φλέγοντα κοινωνικὰ θέματα πού ἀντιμετώπισαν ἦταν καὶ τὸ θέμα τοῦ δανεισμοῦ καὶ τῆς τοκογλυφίας. Ἐπί-

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

σης, ο Σεβ. αναφέρθηκε στο πώς σύγχρονοι ξένοι θεολόγοι καθηγητές Πανεπιστημίου έντυφουν στα συγγράμματα των Τριών Ίεραρχών για να μελετήσουν τα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα. Έκανε ιδιαίτερη μνεία στην Καθηγήτρια στο Λουθηρανικό Πανεπιστήμιο της Τακόμα Brenda Ihssen και στα κείμενά της «Η τοκογλυφία, ή ελληνική Πατρολογία και ή καθολική Κοινωνική διδασκαλία» και «Τὰ κηρύγματα του Βασιλείου και του Γρηγορίου (Νύσσης)

για την τοκογλυφία». Ο Σεβ. έκλεισε την όμιλία του αναφερόμενος στις απαραίτητες προϋποθέσεις και τὰ όρια δανεισμού και τοκίσεως των χρημάτων, καυτηριάζοντας τούς τοκογλύφους, εξαιρώντας την φιλανθρωπία και την ελεημοσύνη και προτρέποντας για την άσκητική ζωή της Έκκλησίας μας που διαφυλάσσει την ελευθερία του προσώπου και λύνει και τὰ σοβαρά αυτά κοινωνικά προβλήματα που έχουν σωτηριολογικές διαστάσεις.

Ίεραποστολικές δραστηριότητες της Ί. Μ. Σταγών και Μετεώρων

Ο Τομέας Ίερωτικής Ίεραποστολής της Ί. Μητροπόλεως Σταγών και Μετεώρων προσπαθεί να συμπαρίσταται, στα μέτρα του δυνατού, σε προσπάθειες και δραστηριότητες που γίνονται σε διάφορες περιοχές του χώρου της Ίερωτικής Ίεραποστολής. Τò β' έξάμηνο του 2007, με την εύλογία του Σεβ. Σταγών και Μετεώρων κ. Σεραφείμ, ανέλαβε να οικοδομήσει ένα δημοτικό σχολείο σε

πολύ φτωχική περιοχή της Ίερας Μητροπόλεως Κεντρίας Άφρικης, του οποίου ή δαπάνη προβλεπόταν τότε γύρω στα 25.000 ευρώ. Με τη λήξη της περιόδου είχαν συγκεντρωθεί περί τις 34.500 ευρώ, τὰ όποια έστάλησαν στον Σεβ. Κεντρίας Άφρικης κ. Ίγνάτιο για να αντιμετωπισθεί ή δαπάνη. Τò σχολείο ύπολογίζεται να είναι έτοιμο και να λειτουργήσει σε δυο περίπου μήνες.

Η έορτή του Άγιου Μοδέστου στη Μύκονο

Στις 16.12.07 ο Σεβ. Σύρου κ. Δωρόθεος ιερούργησε στον Ί. Ναό Παναχράντου πόλεως Μυκόνου κατά την έορτή του Άγιου Μοδέστου, του οποίου φυλάσσεται ή εικόνα και τον όποιο ιδιαίτερος τιμούν και εύλαβούνται οί κτηνοτρόφοι και οί γεωργοί της Μυκόνου και τὰ μέλη του Γεωργοκτηνοτροφικού Συνεταιρισμού. Στην όμιλία του προς τò πλήθος των πιστών, που είχε κατακλύσει τò Ναό, ο Σεβ. αναφέρθηκε στην Πανήγυρη του Άγιου Μοδέστου, τόνισε ότι ή συνέχιση αυτών των ώραίων και ιερών τοπικών παραδόσεων, μέσα στο λειτουργικό και ιστορικό χρόνο από γενιά σε γενιά, αποτελεί ένα από τὰ βασικά στοιχεία, με τὰ όποια τροφοδοτείται ό κοινωνικός ιστός, ώστε να παραμένουν ζωντανές οί ιερές παραδόσεις, που

στηρίζουν την οικογένεια και την κοινωνία. Τέλος, εύχήθηκε στους Γεωργοκτηνοτρόφους της Μυκόνου εύκρατο και δημιουργικό τò ανατέλλον έτος. Στη συνέχεια, προέστη της λιτανείας της εικόνας του Άγιου Μοδέστου στα Γραφικά δρομάκια της πόλεως Μυκόνου.

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

Συνάξεις Ένοριακών Επιτροπών Γυναικείων θεμάτων στην Ί. Μ. Χαλκίδος

Στις 19.01.08 στην Ίστιαία και στις 3.02.08 στον Ί. Ν. Ευαγγελιστρίας Κανήθου, έλαβαν χώρα Συνάξεις των Επιτροπών Γυναικείων, οι οποίες έχουν συσταθεί σε κάθε Ένορία, ύστερα από πρόταση του Ίερέως - Έφημερίου και διορισμό του Μητροπολίτου. Οι Ένοριακές Επιτροπές Γυναικείων Θεμάτων συνεργάζονται με την Επιτροπή Γυναικείων Θεμάτων, η οποία υπάρχει στην Ί Μητρόπολη με Πρόεδρο τόν

Σεβ. κ. Χρυσόστομο και μέλη της τις κυρίες Μ. Κουβαρά, Φ. Ρουμπή, Χρ. Παπανικολάου, Δ. Λέκκα και Μ. Μουζέλη. Η Τοπική αυτή Επιτροπή ανήκει στο Διαμητροπολιτικό Δίκτυο Επιτροπών Γυναικείων, το οποίο συνέστησε η Ίερα Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, κατόπιν προτάσεως της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Γυναικείων Θεμάτων, στην οποία Πρόεδρος είναι ο Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος. Στα πλαίσια των Συνάξεων, ο Σεβ. μίλησε στις παρευρισκόμενες κυρίες για τη σημασία του έθελοντισμού ως έμπρακτης φιλανθρωπίας και προσφοράς αγάπης στον πλησίον. Στη συνέχεια η Κοινωνική Λειτουργός της Ί. Μητροπόλεως κ. Ευ. Στέφου μίλησε με θέμα «Όμαδες κοινωνικής Άλληλεγγύης σε διενοριακό επίπεδο με συμμετοχή έθελοντών», όπου, μεταξύ άλλων, ανέφερε και ανέλυσε τους τομείς δράσεως των ομάδων αυτών. Μετά την ομιλία της Κοινωνικής Λειτουργού έλαβαν χώρα δραστηριότητες γνωριμίας και βιωματικής προσέγγισης των παρισταμένων κυριών.

Η Ί. Μ. Φθιώτιδος κοντά στον άνθρωπο

Στα πλαίσια της ποιμαντικής διακονίας της Ί. Μ. Φθιώτιδος τις ημέρες των εορτών των Χριστουγέννων και του νέου έτους λειτούργησε «Κατάστημα Ρουχισμού», σε χώρο στο κέντρο της Λαμίας. Στο «Κατάστημα» αυτό, για την περίοδο από 10 Δεκεμβρίου 2007 ως τις 3 Ιανουαρίου 2008, υπήρχαν πάγκοι με καινούργια ή σε άριστη κατάσταση είδη ένδυσης, υπόδησης αλλά και αρκετά παιχνίδια, τα οποία όποιος ήθελε μπορούσε να αποκτήσει δωρεάν. Στόν έκπληκτικό απόλογισμό διαπιστώθηκε ότι διατέθηκαν 9.000 είδη σε συνανθρώπους μας από όλη την έκταση της Ίερας Μητροπόλεως. Επίσης δόθηκαν από τα Ε.Φ.Τ. εκατο-

ντάδες δέματα αγάπης σε ένδεεις ανθρώπους των ένοριών. Προς μεγάλη χαρά μικρών και μεγάλων παιδιών των ιερατικών οικογενειών της Μητροπόλεως μας, πραγματοποιήθηκε για άλλη μιὰ χρονιά χριστουγεννιάτικη εορτή, που ήταν αφιερωμένη σε αυτά. Επιπλέον, όπως έχει καθιερωθεί τα τελευταία χρόνια ο Σεβασμιώτατος έδωσε το έτήσιο οικονομικό βοήθημα σε 29 φοιτητές και στελέχη των Κατασκηνώσεων της Μητροπόλεως, σε 236 όρφανα κορίτσια, στο πλαίσιο του προγράμματος προκοδοτήσεων καθώς και σε 11 άγαμες μητέρες, με σκοπό την υλική ενίσχυσή τους. Έπισκέφθηκε τα Γηροκομεία της Μητροπόλεως και το

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

κατάστημα κρατουμένων Δομοκοῦ, ὅπου κρατοῦνται 600 πρόσωπα. Μὲ ἐντολὴ τοῦ ἀπεσταλῆσαν στὸ Κατάστημα Κρατουμένων Δομοκοῦ δέκα) κιβώτια ρουχισμοῦ, ἑκατοντάδες βιβλία

γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐνίσχυση τῶν ἐγκλείστων, καθὼς καὶ λατρευτικὰ καὶ ἄλλα σκευὴ γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τοῦ νεοανεγερθέντος παρεκκλησίου τῶν φυλακῶν.

Ἐκδηλώσεις στὴν Ἱ. Μ. Καισαριανῆς

Μὲ ἀφορμὴ τὴν Ἡμέρα τοῦ Πρόσφυγα καὶ τοῦ Μετανάστη (26 Δεκεμβρίου) ἡ Ἱ. Μ. Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμητοῦ συνδιοργάνωσε μὲ τὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Δήμου Βύρωνα ἐκδήλωση στὶς 12.01.08 στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Βύρωνος μὲ ὁμιλίες τοῦ κ. Α. Ζαβοῦ, Προέδρου τοῦ Ἰνστιτούτου Μεταναστευτικῆς Πολιτικῆς μὲ θέμα: Δράσεις καὶ Προοπτικὲς τοῦ Ἰν-

στιτούτου καὶ τοῦ κ. Ἀχμέτ Μοαβία, Προέδρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Forum Μεταναστῶν μὲ θέμα: Ζώντας στὴν Ἀθήνα τοῦ 1980 τοῦ 1990 καὶ τοῦ 2008 . Τὴν Κυριακὴ 13.01.08 στὸ Δημοτικὸ Κινηματογράφο Νέα Ἑλβετία ὁργανώθηκε προβολὴ τῆς ταινίας Ὁ μακρὺς δρόμος τοῦ γυρισμοῦ, τοῦ σκηνοθέτη Φίλιπ Νόις, ποὺ ἀφηγεῖται τὴν ὁδύσσεια τριῶν μικρῶν μεταναστριῶν μέσα στὴν ἴδια τους τὴν χώρα.

Κοπή Πίτας Γενικοῦ Φιλοπτώχου καὶ Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων Ἱ. Μ. Χαλκίδος

Στὶς 14.01.08 τὰ Φιλόπτωχα Ταμεία τῶν Ἐνοριῶν Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίας Παρασκευῆς, Ἁγίου Νικολάου, Ἁγίου Ἰωάννου, Εὐαγγελιστρίας, Ἁγίων Ταξιάρχων, Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ Ἁγίου Νεκταρίου Χαλκίδος καὶ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βασιλικῆς, διοργάνωσαν, γιὰ πέμπτη συνεχόμενη χρονιά, Κοπή Ἀγιοβασιλιάτικης Πίτας γιὰ τὴν εἴσοδο στὸ νέο ἔτος 2008. Ἡ ἐκδήλωση ἔλαβε χώρα σὲ μεγάλο ξενοδοχεῖο τῆς Χαλκίδας. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκδηλώσεως καὶ μετὰ τὴν κοπή τῆς πίτας, ὁ Σεβ. Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος ἀνέπτυξε στοὺς παρισταμένους τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τὸν τρόπο λειτουργίας του, τὶς δραστηριότητες τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου καὶ τῶν παραρτημάτων τοῦ Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων καὶ τὶς προοπτικὲς περαιτέρω καὶ καλύτερης λειτουργίας του, ἐπιπλέον δὲ εὐχαρίστησε ὅλους ὅσοι παντοιοτρόπως συμπαρίστανται σὲ αὐτό: τοὺς Κληρικοὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὰ μέλη τῶν Συμβουλίων τόσο τοῦ Γενικοῦ, ὅσο καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων, τοὺς Ἐθελοντές καὶ

Ἐθελόντριες, οἱ ὁποῖοι βοηθοῦν στὰ Ἰδρύματα καὶ τὰ Ἐνοριακὰ Συσσίτια - Σπίτια Γαλήνης, τοὺς συνδρομητές, ἐπώνυμους καὶ ἀνώνυμους, τακτικούς καὶ ἐκτάκτους, τῶν φιλανθρωπικῶν δραστηριοτήτων, καθὼς καὶ ὅσους μόχθησαν γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ Ἐκδήλωση. Τὸ ψυχαγωγικὸ μέρος τῆς τελοῦσε ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Ἀρχιμουσικοῦ τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου Χαλκιδέων κ. Πέτρου Πρόκου καὶ τῶν συνεργατῶν του.

ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ - ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ - ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ - ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΝ

Λειτουργικά ἔκτροπα πού συνδέονται μέ τά «Μνημόσυνα»

Πρωτ. Θεμιστοκλέους Στ. Χριστοδούλου, Δρ Θ.

Τελευταία τείνει νά ἐπικρατήσῃ μιὰ συνήθεια ἰσοπεδώσεως τῆς Παραδόσεως. Ἐτσι εἶθισται ὀρισμένοι ἀπό τοὺς πιστοὺς μας κατὰ τὰ μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων τοὺς νά μὴν προσκομίζουν στό ναό κόλλυβα ἀλλὰ ἀντὶ αὐτῶν κουλουράκια, πίτες καὶ διάφορα γλυκίσματα. Ἀντὶ τοῦ ζυμωτοῦ προσφόρου νά προσκομίζουν ἔτοιμα βιομηχανοποιημένα πρόσφορα. Ἀντὶ τοῦ προσφερομένου κόκκινου οἴνου νά προσκομίζουν λευκὸ οἶνο. Ἀντὶ τῆς πατερικῆς φιλανθρωπίας νά ἐμφανίζεται μιὰ τάση ἐπιδείξεως καὶ δωρεᾶς πρὸς σωματεῖα καὶ ἰδρύματα ὄχι μέ σκοπὸ τῆ χριστιανικῆ βοήθεια. Στὴν ἴδια σειρά τείνουν νά ξεχασθοῦν καὶ πολλές ἄλλες ἀκόμα παραδοσιακῆς συνήθειες, ὅπως: συνεχεῖς μνημονεύσεις τῶν κεκοιμημένων κατὰ τὶς Θ. Λειτουργίες· ψυχοφέλιμες ἐπισκέψεις στὰ κοιμητήρια ἀφ' ἐνὸς μὲν γιὰ τὴ φιλοσόφηση τοῦ μυστηρίου τοῦ θανάτου καὶ ἀφ' ἑτέρου γιὰ τὴν κοινωνία μετὰ τῶν κεκοιμημένων μας· προσφορὰ πρόσφορων καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους καὶ ἰδιαίτερος κατὰ τὰ ψυχοσάββατα· δωρεῆς καὶ φιλανθρωπίας στὰ ἐκκλησιαστικὰ καθιδρύματα καὶ τέλος τακτικὴ τέλεση θ. Λειτουργιῶν, Τρισαγίων καὶ προσευχῶν.

Συνηθίζεται σήμερα τὸ κόλλυβο νά ἀνατίθεται στὰ γραφεῖα μνημοσύνων κι οἱ συγγενεῖς νά ἐφυσυχάζουν ὅτι ἐκτελοῦν τὸ χρέος πρὸς τὸν κεκοιμημένο τους. Οἱ ναοί, ὅταν τελοῦνται μνημόσυνα, τείνουν νά μοιάσουν μέ ἀνθόκηπους. Ὑπάρχει μιὰ συνήθεια Δυτικῆς προελεύσεως νά ὠραιοποιεῖται ὁ θάνατος ἢ μέ ὁποιοδήποτε τρόπο νά περνᾶ ἀπαρατήρητος ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς ἀνθρώπους. Ἡ συνήθεια αὕτη τῶν μεγάλων στολισμῶν πρέπει νά περικοπεῖ καὶ νά ἐπικρατήσῃ τὸ πατερικὸ μέτρο. Εἰδικώτερα χρειάζεται μιὰ ἐπιστροφή στὴν παράδοση πού συνίσταται στὴ γνώση τῶν τελουμένων κατὰ τὰ μνημόσυνα καθὼς καὶ στὴν ὠφέλεια πού πρέπει κι ἐπιβάλλεται νά κομίζουν πρωτίστως οἱ μὲν κεκοιμημένοι μας ἀπὸ αὐτὰ, δευτερευόντως δὲ καὶ οἱ ἐπιτελοῦντες αὐτὰ.

Στὰ παραπάνω πρέπει νά τονίσουμε καὶ τὴ σημασία τῆς συμμετοχῆς τῶν συγγενῶν τῶν κεκοιμημένων στὴ Θ. Εὐχαριστία, ἢ ὁποία συνδέεται ἄρρηκτα μέ τὸ μυστήριό τῆς μετανοίας. Δυστυχῶς, συνηθίζεται σήμερα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μας, ὅταν πρόκειται νά τελέσουν τὸ μνημόσuno συγ-

γενῶν τους, νά μὴν προσέρχονται ἀπὸ νωρὶς στό ναό, ὅπου τελεῖται τὸ μνημόσuno ἀλλὰ νά παρίστανται τὴν τελευταία στιγμή πού θὰ διαβαστεῖ μόνο τὸ δικό τους μνημόσuno. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο παραβλέπεται ἕνας βασικὸς παράγοντας πού ὀρίζει, ὅτι ἡ τέλεση τοῦ μνημοσύνου συνδέεται ἄρρηκτα μέ τὴν προσφορὰ τῆς ἀναιμάκτου Εὐχαριστίας ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων. Αὐτὸ πάλι ἔχει σὰν προϋπόθεση ὅτι τὸ μνημόσuno πρέπει νά συνδυάζεται μέ προσευχὴ καὶ προετοιμασία, γιὰ τὴν κοινωνία τοῦ Ποτηρίου, μέσα στό ὁποῖο συνενδύσεται ἡ ἀληθινὴ κοινωνία τῶν ζώντων καὶ τῶν κεκοιμημένων ἐν ὀνόματι τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ μας. Ὅταν λοιπὸν ἔχουμε μνημόσuno, ὀφείλομε κυρίως γιὰ τὸν κεκοιμημένο μας νά βρισκόμαστε ἀπὸ νωρὶς στό ναό, νά προσευχόμαστε ὑπὲρ ἀναπαύσεως του καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ ὅποσδήποτε νά συμμετέχουμε σ' αὐτό.

Ἀκόμη καὶ οἱ φίλοι καὶ γενικώτερα οἱ προσκεκλημένοι στὰ μνημόσυνα ὀφείλουν νά καταθέσουν ὡς προσφορὰ τὴν προσευχὴ τους, γιὰ τὴν ἀνάπαυση τοῦ κεκοιμημένου φίλου τους. Σήμερα συνηθίζουν πολλοὶ νά περιμένουν ἔξω ἀπὸ τὸ ναό, μέχρι νά φθάσει ἡ ὥρα ν' ἀρχίσει ἡ ἀκολουθία τοῦ μνημοσύνου. Ὅταν δὲ ἀρχίσει τὸ μνημόσuno παρατηρεῖται ἕνας στιγμιαίος συνωστισμὸς, ποῖός θὰ πρωτοβρεθεῖ πιὸ κοντὰ στό κόλλυβο καὶ ἰδιαίτερος πιὸ κοντὰ στὰ συγγενικὰ πρόσωπα τοῦ κεκοιμημένου, γιὰ νά δείξει ὅτι εἶναι συνεπὴς σ' αὐτὴν τὴν ἐκδήλωση συμπαθείας, ὅπως εἶθισται τελευταίως νά ἀποκαλεῖται τὸ μνημόσuno. Ὅμως τὸ μνημόσuno ἔχει ὡς σκοπὸ τελέσεώς του τὴν προσφορὰ τῆς προσευχῆς γιὰ τὴν ἀνάπαυση τοῦ κεκοιμημένου.

Ἐνα ἀκόμη στοιχεῖο πού πολλές φορές τείνει νά γίνῃ συνήθεια εἰς βάρος τῆς ὠφελείας τῶν μνημοσύνων, εἶναι καὶ οἱ ἀναξίως προσερχόμενοι στὰ ἄχραντα μυστήρια. Πολλοὶ ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ κεκοιμημένου συμμετέχουν στὰ ἄχραντα μυστήρια μόνο γιὰ τὸ θεαθῆναι καὶ γιὰ «τὰ μάτια τοῦ κόσμου». Τὴ συνήθεια αὕτη τὴ στηλιτεύουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ὑπάρχουν καὶ ἱεροὶ κανόνες πού ἀπαγορεύουν τὴν χωρὶς προετοιμασία Θεῖα Μετάληψη.

Τὸ τελευταῖο χαῖρε.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τακ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.ΑΘ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθηναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203

Λόγος ν', ακούς Ραδιόφωνο

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ